

**ЗВІТ
ПРО СТРАТЕГІЧНУ ЕКОЛОГІЧНУ ОЦІНКУ**

**Програма економічного і соціального розвитку
Донецької області на 2023 рік**

ЗМІСТ

1. Зміст та основні цілі проєкту Програми економічного і соціального розвитку Донецької області на 2023 рік (далі – Програма), її зв'язок з іншими документами державного планування	4
2. Характеристика поточного стану навколишнього природного середовища та здоров'я населення і прогнозні зміни цього стану (за адміністративними даними, статистичною інформацією та результатами досліджень), якщо проєкт Програми не буде затверджений	7
2.1. Загальна характеристика Донецької області	7
2.2. Аналіз впливу проєкту Програми на клімат	9
2.2.1 Характеристика клімату Донецької області	9
2.3. Стан атмосферного повітря	11
2.4. Стан водних ресурсів	14
2.4.1 Водокористування та водовідведення	15
2.4.2 Забір води провідними галузями економіки	15
2.4.3 Забруднення поверхневих вод	16
2.4.4 Скидання забруднюючих речовин у водні об'єкти та очистка стічних вод	17
2.4.5 Основні забруднювачі водних об'єктів (за сферами діяльності)	18
2.4.6 Транскордонне забруднення поверхневих вод	19
2.4.7 Якість поверхневих вод	19
2.4.8 Порухення гідрологічного та гідрохімічного режиму малих річок регіону	20
2.5. Поводження з відходами	21
2.5.1 Проблема утворення, утилізації та екологічно-безпечного розміщення твердих побутових відходів (ТПВ)	21
2.5.2 Поводження з відходами	23
2.5.3 Проблеми утилізації відходів гірничодобувної, металургійної, енергетичної та інших галузей промисловості	24
2.6. Земельні ресурси та ґрунти	25
2.6.1 Основні чинники антропогенного впливу на земельні ресурси та ґрунти	26
2.7. Рослинний і тваринний світ, природно-заповідний фонд	28
2.7.1 Рослинний світ	28
2.7.2 Ліси	30
2.7.3 Тваринний світ	31
2.7.4 Природно заповідний фонд Донецької області	32
2.7.5 Водно-болотні угіддя міжнародного значення	33
2.7.6 Біосферні резервати та Всесвітня природна спадщина	34
2.7.7 Формування української частини Смарагдової мережі Європи	34
2.8. Аналіз захворюваності населення	36
3. Характеристика стану довкілля та умов життєдіяльності і здоров'я людей на територіях, які можуть зазнати впливу в результаті затвердження проєкту Програми	38

4. Екологічні проблеми, у тому числі ризики впливу на здоров'я населення, які стосуються як документа державного планування, зокрема щодо територій з природоохоронним статусом	41
5. Зобов'язання у сфері охорони довкілля, у тому числі пов'язані із запобіганням негативного впливу на здоров'я населення, встановлені на міжнародному, державному та інших рівнях, що стосуються Програми, а також шляхи врахування таких зобов'язань під час підготовки документа державного планування	43
6. Опис наслідків для довкілля, у тому числі для здоров'я населення, у тому числі вторинних, кумулятивних, синергічних, коротко-, середньо- та довгострокових (1, 3-5 та 10-15 років відповідно, а за необхідності - 50-100 років), постійних і тимчасових, позитивних і негативних наслідків в результаті затвердження Програми	44
7. Заходи, що передбачається вжити для запобігання, зменшення та пом'якшення негативних наслідків, зумовлених реалізацією документа державного планування	47
8. Обґрунтування вибору виправданих альтернатив, що розглядалися, опис способу, в який здійснювалася стратегічна екологічна оцінка, у тому числі будь-які ускладнення (недостатність інформації та технічних засобів під час здійснення такої оцінки)	47
9. Заходи, передбачені для здійснення моніторингу наслідків виконання Програми для довкілля, у тому числі для здоров'я населення	49
10. Опис ймовірних транскордонних наслідків для довкілля, у тому числі для здоров'я населення (за наявності)	50
11. Резюме нетехнічного характеру інформації, передбаченої пунктами 1-10 цієї частини, розраховане на широку аудиторію	50
Список використаних джерел	52
Перелік виконаців	53

1. Зміст та основні цілі Програми економічного і соціального розвитку Донецької області на 2023 рік, її зв'язок з іншими документами державного планування

Програма економічного і соціального розвитку Донецької області на 2023 рік (далі – **Програма**) визначає сукупність взаємоузгоджених завдань і заходів, що будуть реалізуватися місцевими органами виконавчої влади, територіальними органами міністерств та інших центральних органів виконавчої влади, органами місцевого самоврядування, підприємствами, установами та організаціями, щодо вирішення нагальних проблем та досягнення стратегічних цілей розвитку регіону в 2023 році.

Запропоновані заходи до Програми передбачають реалізацію заходів та проєктів, спрямованих на усунення та пом'якшення дії чинників, шкідливих для навколишнього природного середовища та здоров'я населення, забезпечення екологічної безпеки, відтворення та підтримання у належному стані природних ресурсів області.

Законодавчою та нормативно-правовою основою розроблення Програми є: закони України «Про засади державної регіональної політики», «Про державне прогнозування та розроблення програм економічного і соціального розвитку України», «Про місцеві державні адміністрації», «Про правовий режим воєнного стану»; постанови Кабінету Міністрів України від 26 квітня 2003 року № 621 «Про розроблення прогнозних і програмних документів економічного і соціального розвитку та складання проєкту державного бюджету» (із змінами), 11 березня 2022 року № 252 «Деякі питання формування та виконання місцевих бюджетів у період воєнного стану».

З метою забезпечення цілісності системи планування регіонального розвитку проєкт Програми враховує положення програмних документів, які діють на державному та регіональному рівнях, екосистемний підхід та удосконалення системи інтегрованого екологічного управління та врахування екологічної складової під час розроблення та затвердження документів державного планування, які визначені, зокрема:

Указом Президента України від 30 вересня 2019 року № 722/2019 «Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року»;

Державною Стратегією регіонального розвитку на 2021-2027 роки, затверджена постановою Кабінету Міністрів України від 05 серпня 2020 року № 695;

Планом заходів на 2021-2023 роки з реалізації Державної стратегії регіонального розвитку на 2021-2027 роки, затверджений розпорядженням Кабінету Міністрів України від 12 травня 2021 року № 497-р;

Стратегією розвитку Донецької області на період до 2027 року та Планом заходів з реалізації у 2021-2023 роках Стратегії розвитку Донецької області на період до 2027 року, затверджені розпорядженням голови облдержадміністрації, керівника обласної військово-цивільної адміністрації від 17 лютого 2020 року № 147/5-20 (із змінами).

регіональними цільовими природоохоронними програмами, серед яких:

Регіональна програма моніторингу стану довкілля в Донецькій області на період 2020-2024 роки, затверджена розпорядженням голови обласної державної адміністрації, керівника обласної військово-цивільної адміністрації від 13 січня 2019 року № 20/5-20.

Міжвідомча регіональна програма «Екологічна просвіта та інформування для сталого розвитку Донеччини на 2020-2025 роки», затверджена розпорядженням голови обласної державної адміністрації, керівника обласної військово-цивільної адміністрації від 13 січня 2019 року № 21/5-20.

Інформаційною базою Програми виступають прогнози показники економічного і соціального розвитку Донецької області, комплексний аналіз їх динаміки у 2018-2022 роках та прогнози на 2023 рік, актуальні проблемні питання розвитку області, пропозиції структурних підрозділів облдержадміністрації, територіальних органів міністерств та інших центральних органів виконавчої влади, райдержадміністрацій, військових адміністрацій, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ та організацій регіону.

Враховуючи відсутність методологічно-статистичної бази для прогнозування ситуації по всій території області, розроблення програмних пріоритетів та завдань здійснено по територіях, підконтрольних українській владі.

У зв'язку з військовою агресією Російської Федерації проти України на території України введено воєнний стан відповідно до Указу Президента України від 24 лютого 2022 року № 64/2022 «Про введення воєнного стану в Україні».

Організація роботи державних установ в умовах правового режиму воєнного стану здійснюється із забезпеченням виконання заходів правового режиму воєнного стану, враховуючи наявність реальної загрози життю і безпеці працівників, керуючись законом України «Про правовий режим воєнного стану».

Враховуючи зазначене, аналіз ситуації в зоні конфлікту на території області ускладнено через обмежений набір джерел інформації. Сьогодні на частині територій області не проводиться екологічний моніторинг, відсутня достовірна інформація про характер пошкоджень підприємств, ускладнена робота Державної екологічної інспекції в Донецькій області через відсутність доступу до частини території для проведення повноцінного обстеження.

Крім того, відповідно до положень Закону України від 03 березня 2022 року № 2115-XI «Про захист інтересів суб'єктів подання звітності та інших документів у період дії воєнного стану або стану війни» у період дії воєнного стану або стану війни, а також протягом трьох місяців після його завершення, органи державної статистики призупиняють оприлюднення статистичної інформації, за деяким винятком.

Відсутність статистичних даних у 2022 році та високий ступінь невизначеності і непередбачуваності у сфері національної та регіональної безпеки ускладнює проведення об'єктивного аналізу та оцінки поточної екологічної ситуації в адміністративно-територіальних одиницях та

повноцінний прогноз ймовірного подальшого стану навколишнього природного середовища області.

З огляду на зазначене, аналіз поточного стану та прогнозування подальшого стану навколишнього природного середовища області доцільно здійснювати, виходячи з реальних можливостей та наявних даних.

Забезпечення доступу та врахування думки громадськості та органів виконавчої влади під час розроблення проєкту Програми. В рамках проведення процедури стратегічної екологічної оцінки Програми була розроблена Заява про визначення обсягу стратегічної екологічної оцінки. З метою одержання та врахування зауважень і пропозицій громадськості Заяву про визначення обсягу стратегічної екологічної оцінки документу державного планування було опубліковано на офіційних веб-ресурсах Донецької обласної державної адміністрації, обласної військової адміністрації 24 листопада 2022 року та надані повідомлення в засобах масової інформації: обласній суспільно-політичній газеті «Вісті Придніпровья» від 24.11.2022 № 46 та газет «Рідне місто» від 25.11.2022 № 55-56.

Протягом встановленого періоду громадського обговорення заяви про визначення обсягу стратегічної екологічної оцінки звернень, зауважень та пропозицій від громадськості не надходило.

Заяву про визначення обсягу стратегічної екологічної оцінки документу державного планування також було надіслано відповідним підрозділам Донецької обласної державної адміністрації, що реалізують державну політику у сфері навколишнього природного середовища та охорони здоров'я.

Зауваження та пропозиції відповідних підрозділів Донецької обласної державної адміністрації враховано у даному Звіті.

2. Характеристика поточного стану навколишнього природного середовища та здоров'я населення і прогностичні зміни цього стану (за адміністративними даними, статистичною інформацією та результатами досліджень), якщо проєкт до Програми не буде затверджений

У зв'язку з військовою агресією Російської Федерації проти України на території України введено воєнний стан відповідно до Указу Президента України від 24 лютого 2022 року № 64/2022 «Про введення воєнного стану в Україні».

Для Донецької області характерний високий рівень розвитку промисловості та сільськогосподарського освоєння території. Висока концентрація промислового, сільськогосподарського виробництва, транспортної інфраструктури в поєднанні із значною щільністю населення створили величезне навантаження на біосферу – найбільшу в Україні та Європі.

Особливу небезпеку для довкілля, і здебільшого це стосується хімічного забруднення, становлять бойові дії, що відбуваються на промислово розвинених територіях з великою кількістю екологічно небезпечних підприємств та об'єктів, таких як територія Донецької області.

На території Донецької області, яка становить лише 4,4 відсотка від загальної площі України, до початку бойових дій була зосереджена п'ята частина промислового потенціалу держави, 78 відсотків якого припадає на екологічно небезпечні виробництва металургійної та видобувної галузей, виробництво електроенергії й виробництво коксу.

2.1 Загальна характеристика Донецької області

Донецька область розташована у південно-східній частині України. На південному заході та заході вона межує з Дніпропетровською та Запорізькою областями, на північно-заході – з Харківською, на північному сході – з Луганською, на сході – з Ростовською областю Російської Федерації, з півдня – омивається Азовським морем. Територія області простягнулась з півночі на південь на 240 км та зі сходу на захід – на 170 км. Область займає західну частину Донецького кряжу та східну половину Приазовської височини. По території краю проходить вододіл річок басейнів Чорного та Азовського морів.

Відповідно до розпорядження Кабінету Міністрів України від 7 листопада 2014 року № 1085-р (із змінами) на частині території Донецької області органи державної влади тимчасово не здійснюють свої повноваження та частина населених пунктів, розташовані на лінії розмежування.

Рельєф Донецької області горбисто-рівнинний, з характерною сильною ерозією ґрунтів. Північна та центральна частини області – це Донецький кряж, південна – Приазовська височина. У ландшафтній структурі території області переважають степові височини та схили, степові рівнинні комплекси терас, а також горбисті, піщані та лісові рівнини, річкові долини та мережа балок.

Типові ландшафти області – сильно розчленовані балками рівнини та височини, які переходять у заплавні ландшафти річкових долин, а також лиманні рівнини на морському узбережжі.

За своїм характером земна поверхня Донецького кряжу є хвилястою рівниною. Максимальні відмітки висот по Донецькому кряжу в області сягають 200-260 метрів. Найвища точка - Саур могила, її височина 277,9 м. Амплітуда висот в цих районах досягає 200 м. Це все, що залишилося від колись досить високого гірського масиву. На околицях Донецький кряж втрачає і без того скромну висоту, зливаючись з навколишніми річковими долинами. І лише до Сіверського Дінця він обривається крутим уступом, оголюючи древні крейдяні відкладення.

У гідрографічному відношенні територія Донецької області ділиться на 3 частини: північну (басейн ріки Сіверський Донець), південну (ріки басейну Приазов'я (Азовського моря) і західну (басейн ріки Дніпро).

Основну частину запасів поверхневих вод Донецької області складають річки. В області налічується 246 річок, загальна довжина яких складає 5410 км. З метою регулювання місцевого стоку на них побудовано 130 водосховищ ємністю 863 млн м³ і більш як 2147 ставків ємністю 270 млн м³.

Водні ресурси області формуються за рахунок транзитного притоку поверхневих вод річки Сіверський Донець, місцевого річного стоку, що утворюється в межах області, стічних, шахтних і кар'єрних вод, а також експлуатаційних запасів підземних вод.

Територією області протікає: 1 велика річка – Сіверський Донець загальною довжиною 1053 км (у межах області – 96 км) – головна водна артерія краю; 8 середніх річок – Казенний Торець довжиною 134 км (у межах області – 134 км), Лугань – 198 км (44 км), Кальміус – 209 км (209 км), Міус – 258 км (65 км), Кринка – 180 км (170 км), Самара – 320 км (51 км), Вовча – 323 км (147 км) і Мокрі Яли – 132 км (132 км); 2269 малих річок, у тому числі струмків, загальною довжиною 10,59 тис. км, з них – 246 річок довжиною понад 10 км загальною довжиною 5,4 тис. км.

Середнє значення відносної вологості складає 74 %. Середньорічні температури по регіону міняються не дуже істотно. Середня температура повітря в січні – від -4⁰ С до -6⁰ С, у липні – від 23⁰ С до 24⁰ С. Холодна пора року визначалася дуже нестійкою погодою: у січні – проходження активних циклонів та атмосферних фронтів, які зумовили випадіння опадів різної інтенсивності у вигляді снігу та дощу, посилення східного, північно-східного, південно-східного вітру до небезпечних позначок та туманів.

У лютому місяці переважала не по зимовому тепла погода з опадами та туманами. Середньомісячна температура повітря по Донецькій області у лютому була на 6-7⁰С вище норми.

Влітку погода була переважно спекотною та бездощовою. Переважають західні і північно-західні вітри, які доволі часто приводять до засух. Майже весь літній період спостерігалась спека та дефіцит опадів, що обумовило надзвичайно високу пожежну небезпеку.

Серед несприятливих кліматичних явищ слід виділити зимову відлигу, ожеледицю, промерзання ґрунту, весняні заморожування, сухі східні вітри, град і часті тумани.

2.2 Аналіз впливу Програми на клімат

Боротьба зі зміною клімату і запобігання зміні клімату – це система заходів, спрямована на скорочення викидів парникових газів і стримування процесу зростання середньої глобальної температури атмосфери Землі. Перелік таких заходів визначено міжнародними угодами – Рамковою конвенцією ООН про зміну клімату, Кіотським протоколом до неї, Паризькою кліматичною угодою, а на національному рівні - Концепцією реалізації державної політики у сфері зміни клімату на період до 2030 року, затвердженої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 07.12.2016 № 932-р.

2.2.1 Характеристика клімату Донецької області

Клімат Донецької області формується під впливом температури повітря, опадів, сонячної радіації, повітряних мас, циркуляції атмосфери, підстильної поверхні, рельєфу. Уся територія знаходиться в помірному поясі, в області помірно-континентального клімату. Рівнинний характер поверхні території України сприяє вільному просуванню на територію Донецької області атлантичних, арктичних і континентальних повітряних мас. Взимку переважно північно-східні та східні вітри, влітку північно-західні і західні, на узбережжі Азовського моря – бризи. Максимальні швидкості вітру досягають 20 - 30 м/с. Середня температура у січні становить мінус 4-6°C. Клімат нестійкий. У зв'язку з вторгненням теплих повітряних мас із заходу, морози часто змінюються відлигами. У холодну пору року переважає Азіатський антициклон.

Вже в третій декаді березня температура повітря швидко піднімається. На початку квітня на всій території області вона сягає 5 °С вище нуля. Найтепліший місяць – липень, середня температура якого становить 23,4 °С. Максимальна температура повітря в літній період близько 42 °С. Загальна тривалість без морозного періоду в північній частині області – до 172 днів, а у південній – до 198 днів.

Середня кількість атмосферних опадів в Донецькій області коливається від 350 мм (Приазов'я) до 550 (на Донецькому кряжі). Основна кількість опадів (76-82%) на території Донецької області випадає у вигляді дощу і тільки 18-24% – у вигляді снігу. Територія області відноситься до зони з недостатнім зволоженням. Максимальна кількість опадів випадає в травні-липні та вересні-жовтні, мінімальне взимку – січень-лютий. Дощі носять зливовий характер, короткочасні і охоплюють невеликі площі. Сніговий покрив досягає 10-30 см.

За кліматичними умовами в Донецькій області виділяється Донецький кряж. Він характеризується помірно континентальним кліматом, незважаючи на те, що лежить в зоні південних степів. Середня січнева температура на Донецькому кряжі - 7 °С, середня липнева + 22° С. Завдяки порівняно високим оцінкам Донецький кряж має більш вологий клімат, ніж навколишня

його рівнина. Річна кількість опадів 450-550 мм. Самий дощовий місяць - липень. Коефіцієнт зволоження за рік 0,55-0,44.

Зима м'яка і нетривала. Для території області взимку характерна активна циклонічна діяльність. Початок зими – кінець листопада - початок грудня – відрізняється постійною хмарністю, туманами. Оподи випадають у вигляді снігу. Заметілі на території області можуть спостерігатися протягом всієї зими. Весна настає з приходом теплих південних і західних повітряних мас, починається на півдні (Приазов'я) і поступово просувається на північ. Часто навесні після встановлення теплих температур, настають холоди, викликані припливом холодного арктичного повітря Азіатського антициклону. Іноді бувають штормові вітри східного напрямку, які видувають верхній шар сухого ґрунту. У цей час спостерігаються пилові бурі.

Літо спекотне, посушливе. У літній час ідуть дощі зливого характеру. Часті посухи, суховії і пилові бурі. Кінець літа характеризується зниженням температури повітря до + 15 °С і нижче.

Осінь на території області починається з поступового зниження температури повітря, посилення циклонічної діяльності, що проявляється у збільшенні днів з туманами і опадами. Однак бувають тривалі періоди, коли тримаються досить високі температури (+ 20 °С). Поступово температура падає і на початку жовтня починаються заморозки на поверхні.

Ймовірний стан клімату, якщо документ державного планування не буде затверджено

Проект документу державного планування містить ряд заходів спрямованих на відновлення, реконструкцію та модернізацію об'єктів житлово-коунальної та соціальної сфери, які постраждали внаслідок бойових дій на території області.

Зазначені заходи, серед іншого, включають термомодернізацію будівель, що дозволить знизити кількість використання палива для опалення та, як наслідок, знизити викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря, в тому числі парникових газів, викиди яких впливають на зміну клімату.

Виконання цих заходів дозволить пом'якшити вплив на клімат на регіональному рівні, але виконання цих заходів не дозволить знизити вплив на клімат на глобальному або національному рівнях.

Тому, можна зробити висновок, що у разі незатвердження документу державного планування вплив на клімат на загальнонаціональному рівні залишиться без змін. Аналіз впливу проекту ДДП на клімат наведено в таблиці 1.

Крім того, наразі, аналіз ситуації в зоні конфлікту на території області ускладнено через обмежений набір джерел інформації. Сьогодні на частині території області не проводиться екологічний моніторинг, відсутня достовірна інформація про характер пошкоджень підприємств, ускладнена робота Державної екологічної інспекції в Донецькій області через відсутність доступу до частини території для проведення повноцінного обстеження.

Але, слід зазначити, що активна фаза бойових дій в регіоні може стати однією з найважливіших причин зміни клімату.

В результаті військових дій в атмосферне повітря викидаються продукти детонації ракет і артилерійських снарядів. причому в Донецькій області, це має постійний та багаторазовий характер. Далі ці снаряди влучають у будівлі, виникають пожежі, і в залежності від того, що палає, в атмосферне повітря потрапляють продукти горіння, які також впливають на клімат.

Варто сказати і про пожежі, такі, як спалення посівних, лісів та зелених лісосмуг, що відбуваються в природних екосистемах і провокують викиди сажі та газово-аерозольних домішок.

Варто згадати і викиди парникових газів, які спричиняють літаки, ракети і важка техніка, що працює на дизелі. Все це призводить до того, що в атмосфері утворюються сполуки шкідливої дії для клімату регіону.

Таблиця 1 - Аналіз впливу проєкту ДДП на клімат

Елемент	Напрям	Варіант	Ознаки
М-	пом'якшення (mitigation)	зменшення суммарного щорічного негативного впливу на клімат внаслідок проведення ДДП	зменшення енерго-, ресурсо- та водокористування;
М+		збільшення суммарного щорічного негативного впливу на клімат внаслідок проведення ДДП	проєкт ДДП не містить заходів з такими ознаками;
А+	адаптація (adaptation)	сприяння сумарного адаптаційного потенціалу регіону до зміни клімату внаслідок проведення ДДП	енергоефективність, водозбереження, матеріалозбереження, зменшення витрат, перехід на ефективні в умовах зміни клімату технології;
А-		зменшення сумарного адаптаційного потенціалу регіону до зміни клімату внаслідок проведення ДДП	проєкт ДДП не містить заходів з такими ознаками.

2.3 Стан атмосферного повітря

¹ За інформацією Державної служби статистики України, викиди забруднюючих речовин та парникових газів у атмосферу від стаціонарних джерел забруднення за 2021 рік становлять 744,1 тис. т (33,2 % від загальних викидів по Україні) та на 0,9 % менше, ніж в 2020 рік. Крім того, обсяги

¹ інформація наведена без урахування частини тимчасово окупованої території Донецької області. Дані можуть бути уточнені

викидів діоксиду вуглецю склали 22699,5 тис. т.

Динаміку викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря від стаціонарних джерел забруднення по території Донецької області наведено в таблиці 2.

Таблиця 2- Динаміка викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря від стаціонарних джерел забруднення по території Донецької області, тис.т.

Роки	Викиди в атмосферне повітря, тис. т.			Щільність викидіву розрахунку на 1 кв. км, т	Обсяги викидів у розрахунку на 1 особу, кг
	Всього	у тому числі			
		стаціонарними джерелами	пересувними джерелами		
2005	1862,9	1638,1	224,8	70,3	401,0
1	2	3	4	5	6
2006	1895,2	1659,7	235,5	71,5	411,8
2007	1871,2	1653,4	217,8	70,6	410,4
2008	1767,2	1533,4	233,8	66,6	391,0
2009	1513,3	1299,8	213,5	57,0	337,5
2010	1589,9	1378,1	211,8	52,0	309,7
2011	1729,3	1525,9	203,4	57,5	345,4
2012	1714,7	1514,8	199,9	57,1	345,1
2013	1621,8	1448,1	173,7	54,6	332,2
2014	1138,5	1043,0	95,5	39,3	241,4
2015	974,7	917,6	57,1	34,6	214,3
2016	1036,3	981,4	54,9	37,0	230,7
2017	839,2	784,8	54,4	29,6	185,9
2018	844,7	790,2	54,5	29,8	188,9
2019	830,4	773,5	56,9	29,2	186,4
2020	802,5	751,0	51,5	28,3	182,4
2021*	795,4	744,1	51,3	28,1	182,4

* – Інформація наведена без урахування частини тимчасово окупованої території у Донецькій області, дані можуть бути уточнені.

Зменшення викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря у 2014-2015 роках у порівнянні з 2013 роком пов'язано зі збройною агресією Російської Федерації на частині території регіону, внаслідок чого багато промислових підприємств зазнали руйнувань, а деякі взагалі припинили свою роботу.

З 2016 року спостерігається незначне зростання обсягів викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря (на 6,5 % у порівнянні з попереднім роком) внаслідок збільшення потужності та обсягів виробництв промислових підприємств.

Суттєве зниження кількості викидів у 2017 році обумовлене припиненням надання інформації про обсяги викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря підприємствами-основними забруднювачами, промислові потужності яких розташовані на території Донецької області, що тимчасово окупована внаслідок збройної агресії Російської Федерації.

У 2018 році спостерігається незначне збільшення викидів відносно до 2017 року, що пов'язане з нарощуванням потужності промислових підприємств та переходом з газу на альтернативні види палива, зокрема на

вугілля різних марок.

Зменшення кількості викидів забруднюючих речовин у 2019-2020 роках пов'язане з виконанням підприємствами природоохоронних заходів, спрямованих на зниження обсягів викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами.

Крім того, у 2020 році згідно з даними Головного управління статистики у Донецькій області спостерігається спад промислового виробництва (на 3,8% в порівнянні з 2019 роком), що також спричинило зменшення обсягів викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря.

У 2021 році зберігалась тенденція до зниження викидів, незважаючи на річний приріст промислового виробництва, який становив 2,8% в порівнянні з 2020 роком, що також можна пов'язати з виконанням підприємствами природоохоронних заходів.

Крім того, за інформацією Головного управління статистики у Донецькій області у 2021 році порівняно з попереднім роком випуск продукції зменшився у виробництві коксу та продуктів нафтоперероблення на 9,7%, постачанні електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря – на 10,4%, машинобудуванні – на 12,6%, виробництві харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів – на 17,0%. А враховуючи той факт, що окремі види економічної діяльності є переважаючими в регіоні, це також могло вплинути обсяги викидів забруднюючих речовин у бік їх зниження.

Щільність викидів шкідливих речовин від стаціонарних джерел у розрахунку на квадратний кілометр області у 2021 році склала 28,1 т проти 28,3 т за 2020 рік, а значення обсягу викидів на одну особу – 182,4 кг, що відповідає минулорічному значенню.

Ситуація з інтенсивним забрудненням повітряного басейну Донецької області складалася в процесі становлення і розвитку промисловості протягом минулих десятиріч.

При будівництві і експлуатації промислових об'єктів екологічному аспекту приділялася дуже незначна увага, незважаючи на те, що концентрація промисловості в Донецькій області є найбільш високою на території України.

Однією з основних причин надмірних викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря є моральне старіння та фізичне зношення технологічного та пилогазоочисного устаткування на підприємствах області, що не відповідає сучасним вимогам щодо забезпечення встановлених законодавством нормативів граничнодопустимих викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря.

В Донецькій області близько 26,5% загального обсягу викидів складають викиди підприємствами вугільної промисловості газу метану. Для зниження викидів метану необхідно максимально його використовувати в різних галузях промисловості.

Донецьким регіональним центром з гідрометеорології протягом 2021 року було зафіксовано перевищення середньорічних концентрацій забруднюючих речовин по містах:

1) у Маріуполі: діоксид азоту – 1,25 ГДК_{с.д.}, формальдегіду – 6,9 ГДК_{с.д.};

2) у Краматорську – діоксид азоту – 1,5 ГДК_{с.д.}, фенол – 1,3 ГДК_{с.д.}, фторид водню – 1,0 ГДК_{с.д.}, формальдегіду – 2,0 ГДК_{с.д.};

3) у Слов'янську – діоксид азоту – 1,5 ГДК_{с.д.}, фенол – 1,3 ГДК_{с.д.}, формальдегіду – 1,3 ГДК_{с.д.}

Крім того, бойові дії значно збільшують ризики виникнення аварійних ситуацій на промислових підприємствах та інфраструктурних об'єктах. Особливу небезпеку для довкілля, і здебільшого це стосується хімічного забруднення атмосферного повітря, становлять конфлікти, що відбуваються на промислово розвинених територіях з великою кількістю екологічно небезпечних підприємств та об'єктів, таких як територія Донецької області.

Наразі, аналіз ситуації в зоні конфлікту на території області ускладнено через обмежений набір джерел інформації. Сьогодні на частині територій області не проводиться екологічний моніторинг, відсутня достовірна інформація про характер пошкоджень підприємств, ускладнена робота Державної екологічної інспекції в Донецькій області через відсутність доступу до частини території для проведення повноцінного обстеження

Ймовірний стан атмосферного повітря, якщо проєкт Програми не буде затверджено

У випадку, якщо проєкт Програми не буде затверджений, а заходи з термомодернізації будівель, виконання яких дозволить знизити кількість використання палива для опалення та, як наслідок, знизити викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря та реконструкції очисних споруд на території області не будуть реалізовані, то стан атмосферного повітря на території області на регіональному рівні більш ймовірно залишатиметься на рівні сучасних показників або зазнає змін у бік погіршення внаслідок ведення тривалих бойових дій на території області.

Так як, бойові дії значно збільшують ризики виникнення аварійних ситуацій на промислових підприємствах та інфраструктурних об'єктах. Особливу небезпеку для атмосферного повітря, і здебільшого це стосується хімічного забруднення, становлять конфлікти, що відбуваються на промислово розвинених територіях з великою кількістю екологічно небезпечних підприємств та об'єктів, таких як території Донецької області.

Такий вплив може бути пов'язаний із потраплянням до атмосферного повітря значної кількості продуктів згорання боєприпасів, результатів руйнування цивільної та військової техніки, об'єктів інфраструктури, а також наслідків інших видів впливу (наприклад, забруднення паливно-мастильними матеріалами), внаслідок чого може спостерігатися значне збільшення концентрацій забруднюючих речовин в атмосферному повітрі міст області в період ведення активних бойових дій.

2.4 Стан водних ресурсів

Водні ресурси області формуються за рахунок транзитної притоки поверхневих вод по р. Сіверський Донець, місцевого річкового стоку, що

формується в межах області, стічних, шахтних і кар'єрних вод, а також експлуатаційних запасів підземних вод.

Згідно гідрографічного районування територія області поділяється на три частини: Північну (суббасейн Сіверського Дінця район річкового басейну річки Дон), Південну (басейн річок Приазов'я) та західну (суббасейн нижнього Дніпра).

По території області протікає 246 річок довжиною більше 10 км. Це всього лише 1% від загальної кількості річок України. З них, згідно класифікації річок України, одна відноситься до великих – Сіверський Донець, загальною довжиною 1053 км. Вісім середніх річок, до яких відносяться Казенний Торець, Лугань (суббасейн Сіверського Дінця район річкового басейну річки Дон), Кальміус, Міус, Кринка (басейн річок Приазов'я) та Самара, Вовча та Мокрі Яли (суббасейн нижнього Дніпра). Решта річок відноситься до категорії малих.

В області розташовано:

- 129 водосховищ (суббасейн Сіверського Дінця – 44, суббасейн нижнього Дніпра – 32, басейн річок Приазов'я – 53), загальним об'ємом 858,3 млн.м³;
- 2147 ставків (суббасейн Сіверського Дінця – 674, суббасейн нижнього Дніпра – 641, басейн річок Приазов'я – 832), загальним об'ємом 270 млн.м³;
- 63 озер та 45 кар'єрів.

Відповідно до положень Закону України від 03 березня 2022 року № 2115-ХІ «Про захист інтересів суб'єктів подання звітності та інших документів у період дії воєнного стану або стану війни» у період дії воєнного стану або стану війни, а також протягом трьох місяців після його завершення, органи державної статистики призупиняють оприлюднення статистичної інформації, за деяким винятком.

Враховуючи зазначене, в даному розділі для аналізу використано наявні статистичні дані за 2021, 2020 та 2019 роки по території Донецької області.

2.4.1 Водокористування та водовідведення

За даними державної звітності за формою 2ТП-водгосп (річна) водокористування у 2020 році в Донецькій області здійснювали 560 водокористувачів, у тому числі по галузях економіки: промисловість – 137 (24%), сільське господарство – 232 (41%) з них 143 водокористувачі рибного господарства, які здійснюють використання води без її вилучення (62% від сільськогосподарської галузі); комунальне господарство – 69 (12%); інші галузі – 122 (23% від загальної кількості водокористувачів по галузях).

Об'єм забору води з природних водних об'єктів (поверхневі, у т.ч. морська вода та підземні водні ресурси) у 2020 році складав 1700,311 млн м³, у тому числі з джерелами забору:

- поверхневої прісної – 1144,589 млн м³ (67% від загального забору води);
- підземної – 84,007 млн м³ (5% від загального забору води), з яких 54,5 млн м³ шахтно-кар'єрних (65% від загального забору підземних вод);
- морської води - 472 млн м³ (28% від загального забору води).

Співвідношення забору води по суббасейнах складає: р. Сіверський Донець – 1030,5 млн м³ (60%), басейн річок Приазов'я – 130 млн м³ (8%), басейн річок Нижнього Дніпра – 68,0 млн м³ (5%) та Азовське море – 471,714 млн м³ (27%) від загального забору води.

2.4.2 Забір води провідними галузями економіки

Промисловість. На її долю приходиться 60% (1013 млн м³) забору води з природних водних об'єктів Донецької області, у тому числі підприємствами чорної металургії – 53% (541,2 млн м³), електроенергетики 40% (409,5 млн м³), вугільної промисловості 5% (46,1 млн м³), машинобудування – 0,4% (4,252 млн м³), харчової промисловості – 0,2% (0,690 млн м³), інші галузі – 1,4%.

Комунальне господарство. На долю цієї галузі приходиться 37% (623,1 млн м³) загального забору води з природних водних об'єктів області.

Головним підприємством, яке здійснює забір води з поверхневих водних об'єктів р. Сіверський Донець для забезпечення водою споживачів каналом Сіверський Донець-Донбас, є РУЕК КП «Компанія «Вода Донбасу». У 2020 році забір води РУЕК КП «Компанія «Вода Донбасу» склав 516,1 млн м³ (83% від забору в галузі та 45% від забору прісної води).

Сільське господарство. На долю цієї галузі припадає 0,7% (13,2 млн м³) забору води з природних водних об'єктів Донецької області.

Використання води на потреби. У 2020 році на території Донецької області було використано 1168,1 млн.м³ води, у тому числі на потреби:

питні і санітарно-гігієнічні – 101,6 млн м³ (9%);

виробничі – 1046,2 млн м³ (89%);

зрошення – 7,93 млн м³ (0,9%);

сільгоспводопостачання – 1,682 млн м³ (0,1%);

інші потреби – 10,69 млн м³ (1%).

Основні показники забору та використання води Донецької області протягом 2019 та 2020 років представлені у таблиці 3.

Таблиця 3 - Основні показники забору та використання води, млн м³

Показники	Донецька область	
	2019	2020
1	2	3
Кількість водокористувачів	677	560
Кількість водокористувачів, що мають забір води з поверхневих водних об'єктів	319	234
у т.ч. водокористувачів рибного господарства (без вилучення з водного об'єкту)	254	143
Забрано води з природних водних об'єктів, у т.ч.:	1791	1700
Морської	490,5	471,7
Прісної	1300	1228
- з поверхневих джерел	1202	1144
- з підземних джерел	97,95	84,00

Показники	Донецька область	
	2019	2020
1	2	3
у т.ч. шахтно-кар'єрних	68,43	54,5
Забір до каналу Сіверський –Донець-Донбас	492,7	516,1
Використано прісної та морської води, всього:у т.ч. на потреби:	1251	1168,1
<i>питні та санітарно-гігієнічні</i>	98,81	101,6
<i>виробничі</i>	1139	1046,2
<i>зрошення</i>	7,95	7,93
<i>с/г водопостачання</i>	1,851	1,682
<i>інші потреби</i>	5,179	10,69
Без вилучення на рибогосподарські потреби	151,3	165,9
Оборотне, повторне та послідовне використання води	2128	3014

2.4.3 Забруднення поверхневих вод

Протягом 2021 року по Донецькій області обсяги скидання зворотних (стічних) вод у поверхневі водні об'єкти склали 890,114 млн.м³ (19,0 % загального скидання по Україні).

Кількість підприємств, які здійснювали скид зворотних вод в поверхневі водні об'єкти Донецької області у 2020 році складала 116 (21% від загальної кількості водокористувачів).

Об'єм скиду за 2020 рік становить 1071,453 млн м³ за категоріями якості:

- без очистки – 0,139 млн м³ (0,01%);
- недостатньо очищені – 76,259 млн.м³ (7%);
- нормативно чистих без очистки – 785,637 млн м³ (73%);
- нормативно очищені на очисних спорудах – 209,418 млн м³ (19%).

Співвідношення скиду зворотних вод в суббасейнах складає: р. Сіверський Донець – 451,880 млн м³ (42%), басейн річок Приазов'я – 178,6 млн м³ (17%), басейн річок Нижнього Дніпра – 39,9 млн м³ (4%) та 401 млн м³ Азовське море (37%) від загального скиду води. Основні показники скиду зворотних вод наведено в таблиці 4.

Таблиця 4 - Основні показники скиду зворотних вод, млн.м³

Показники	Донецька область		
	2019	2020	2021
Кількість підприємств, що здійснюють скиди зворотних вод до поверхневих водних об'єктів	113	116	-*
Скинуто стічних вод, шахтно-кар'єрних та колекторно-дренажних вод, в т.ч. за приймачами стічних вод	1148	1073	-*
В поверхневі водні об'єкти, в тому числі:	1145**	1071**	890**
Забруднених:			
<i>без очистки</i>	0,119	0,139	-*
<i>недостатньо-очищених</i>	45,21	76,25	-*
Нормативно чистих без очистки	832,1	785,6	-*

Показники	Донецька область		
	2019	2020	2021
Нормативно-очищених на очисних спорудах	207,4	209,4	-*
В підземні горизонти	-	-	-*
Некатегорованих	60,58	-	-*
Не віднесених до водних об'єктів	2,406	1,129	-*
<i>За категоріями води:</i>			
Зворотних (стічних)	1086	1013	-*
Шахтно-кар'єрних	60,61	58,30	-*
Колекторно-дренажних	1,361	1,782	-*
Скинута транзитної води	59,9	57,15	-*
Скинута зворотних (стічних) вод та вод КДС в канали	-	-	-*

* Дані відсутні.

** – Інформація наведена без урахування частини тимчасово окупованої території у Донецькій області, дані можуть бути уточнені.

2.4.4 Скидання забруднюючих речовин у водні об'єкти та очистка стічних вод

Загальна потужність очисних споруд в Донецькій області у 2020 році складала 612,523 млн м³, у тому числі перед скидом у водний об'єкт 582,348 млн м³.

Басейн р. Сіверський Донець

Зі зворотними водами до поверхневих водних об'єктів басейну р. Сіверський Донець на території Донецької області за даними державної звітності за формою 2ТП - водгосп (річна) у 2020 році було скинуто 51,9 тис. т забруднюючих речовин (без сухого залишку).

Басейн річок Приазов'я

Зі зворотними водами до поверхневих водних об'єктів басейну річок Приазов'я за даними державної звітності за формою 2-ТП водгосп (річна) у 2020 році було скинуто 92,1 тис.т забруднюючих речовин (без сухого залишку).

Азовське море

Зі зворотними водами до Азовського моря за даними державної звітності за формою 2-ТП водгосп (річна) у 2020 році було скинуто 26,2 тис. т забруднюючих речовин (без сухого залишку).

Басейн р. Самара

Зі зворотними водами до поверхневих водних об'єктів басейну р. Самара за даними державної звітності за формою 2-ТП водгосп (річна) у 2020 році було скинуто 48,1 тис. т забруднюючих речовин (без сухого залишку).

2.4.5 Основні забруднювачі водних об'єктів (за сферами діяльності)

Басейн р. Сіверський Донець

В межах Донецької області негативний вплив на формування якості в р. Сіверський Донець мають скиди підприємств безпосередньо в р. Казенний Торець та його основний приток – Кривий Торець.

В басейн річки Казенний Торець здійснюють скиди 51 підприємство з загальним об'ємом скиду – 448,0 млн м³, з них 9,2% (41,2 млн м³) забруднених.

Найбільшими забруднювачами поверхневих водних об'єктів басейну р. Казенний Торець є підприємства: Горлівське, Дружківське ВУВКГ, Донецьке РВУ, РУЕК КП «Компанія «Вода Донбасу», КП «Словмиськводоканал», ДП «Мирноградвугілля» ВП «Шахта «5/6», ВП «Шахта «Центральна», ПрАТ «НКМЗ» (71% від загального скиду забруднених зворотних вод до басейну р. Казенний Торець).

Значний вплив на формування якості води у р. Сіверський Донець має р. Бахмутка. У басейн р. Бахмутка здійснюють скиди 19 підприємств з загальним об'ємом скиду 9,3 млн м³, з яких 0,71 млн м³ (8%) забруднених зворотних вод.

Басейн річок Приазов'я та Азовського моря

Аналіз скиду зворотних вод показує, що найбільший об'єм скиду зворотних вод здійснюється до Азовського моря – 70% від загального скиду басейну (579,6 млн м³) та водних об'єктів басейну р. Кальміус – 29% (165,6 млн м³), з яких безпосередньо до р. Кальміус скидається 110,5 млн м³ (67% від скиду до басейну р. Кальміус).

95% скиду забруднених зворотних вод від загального скиду до басейну здійснюються комунальними підприємствами КП «Компанія «Вода Донбасу».

Басейн р. Дніпро (басейн р. Самара)

55% (22,1 млн м³) загального скиду забруднених зворотних вод басейну здійснюються підприємствами вугільної промисловості.

2.4.6 Транскордонне забруднення поверхневих вод

Територією Донецької області протікає три транскордонні річки: Сіверський Донець (контрольні створи в с. Єремівка на кордоні Харківської та Донецької областей та с. Дронівка на кордоні Донецької та Луганської областей), Міус (контрольний створ в с. Дмитрівка) та Кринка (контрольний створ в с. Успенка) на кордоні Донецької та Ростовської областей.

З другого півріччя 2014 року моніторингові дослідження у створах річок Міус та Кринка не здійснюються, у зв'язку з тим, що створи знаходяться на території, тимчасово непідконтрольній органам державної влади.

На річках басейну Сіверського Дінця в межах Донецької області транскордонних створів немає.

2.4.7 Якість поверхневих вод

У 2020 році Сіверсько-Донецьким басейновим управлінням водних ресурсів державний моніторинг поверхневих вод здійснювався відповідно до постанов Кабінету Міністрів України від 30.03.1998 № 391 (зі змінами) та від 19.09.2018 № 758, в т.ч. діагностичний моніторинг масивів поверхневих вод з метою встановлення їх хімічного стану в рамках розробки Планів управління річковими басейнами Дону та річок Приазов'я.

Державний моніторинг поверхневих вод в Донецькій області здійснювався у:

- 27 пунктах на 22 масивах поверхневих вод в суббасейні р. Сіверський Донець на річках Сіверський Донець, Казенний Торець, Кривий Торець, Сухий Торець, Залізна, Бичок, Маячка, Біленька, Бахмутка, Мокра Плотва, Нітріус, Жеребець;

- 8 пунктах моніторингу на 7 масивах поверхневих вод в басейні річок Приазов'я на річках Кальміус, Кальчик, Малий Кальчик, Мокра Білосарайка, Берда, Каратиш.

Вимірювання здійснювались по 70 показниках, в т.ч.:

- 12 – фізико-хімічних (у районах поверхневих питних водозаборів);

- 37 – забруднюючих речовинах для визначення хімічного стану масивів поверхневих вод – 9 показників (згідно з наказом Мінприроди від 06.02.2017 № 45);

- 10 – басейнових специфічних речовинах;

- 11 – додаткових показниках для питних пунктів моніторингу.

За результатами вимірювань у 2020 році спостерігається перевищення середньорічних концентрацій показників відносно ГДК_{риб.} (згідно з Узагальненим переліком гранично допустимих концентрацій (ГДК) та орієнтовно безпечних рівнів впливу):

В суббасейні р. Сіверський Донець:

- по р. Сіверський Донець: по алюмінію – 2,1-2,9 ГДК, БСК₅ – 1,8 ГДК, залізу загальному – 1,15 ГДК, марганцю – 5,3-9,9 ГДК, міді – 1,1-6,4 ГДК, нітратам – 1,1 ГДК, сульфатам – 3 ГДК, цинку – 1,6-2,1 ГДК;

- по р. Жеребець: по марганцю – 45,4 ГДК, цинку – 2,3 ГДК;

- по басейну р. Бахмутка: по марганцю – 12,8-24,9 ГДК, міді – до 4,8 ГДК, цинку – 1,9-3,9 ГДК;

- по басейну р. Казенний Торець: по марганцю – 3,5-26 ГДК, міді – до 5,8 ГДК, цинку – до 5,9 ГДК;

- по р. Нітріус: по марганцю – 51 ГДК, цинку – 2,1 ГДК.

В басейні річок Приазов'я:

- по басейну р. Берда: по марганцю – 7,1-12,2 ГДК, міді – 1,3-1,5 ГДК, цинку – 2,2-3,7 ГДК;

- по басейну р. Кальміус: по алюмінію – 5,5 ГДК, БСК₅ – 1,7 ГДК, залізу загальному – 1,4 ГДК, кальцію – 1,4 ГДК, магнію – 3,3 ГДК, марганцю – 4,3-24,3 ГДК, міді – 2-15,7 ГДК, сульфатам – 13,3 ГДК, цинку – 1,7-3,3 ГДК;

- по р. Мокра Білосарайка: по марганцю – 59,2 ГДК, цинку – 3 ГДК.

Слід зазначити, що концентрації показників мають як антропогенне, так і природне походження. Коливання протягом року відбуваються в залежності від періоду року та фактичної водності річок, особливо таких показників, як жорсткість, хлориди, сульфати, сухий залишок (сольові показники), сполуки азоту та фосфору, марганець, вміст якого також залежить від інтенсивності фотосинтезу, розкладання фітопланктону, мікроорганізмів і вищої водної рослинності та інших процесів.

За результатами спостережень у 2020 році якісний стан поверхневих водних об'єктів в межах Донецької області залишився на рівні минулих років, концентрації забруднюючих речовин коливаються в межах середньобогаторічних значень в залежності від періоду року та фактичної водності річок.

У 2020 році Маріупольською гідрометеорологічною обсерваторією проводились дослідження з вивчення забруднення поверхневих вод (ПВ) згідно з Порядком ведення державного водного кадастру за розділом «Поверхневі води».

Станції контролю поверхневих вод розташовані на річках Кальміус і Кальчик у кількості 3 пунктів, 5 створів і 7 вертикалей (станцій). Моніторинг річкових вод проводиться 6 разів на рік за 31 інгредієнтом. Додатково проводиться відбір проб у березні на станції в межах селища Кременівка.

2.4.8 Порухення гідрологічного та гідрохімічного режиму малих річок регіону

Надмірне використання водних ресурсів малих річок для потреб сільського господарства та риборозведення, самовільне водокористування та безроєктне створення штучних водойм на руслах малих річок порушує природний водний, гідробіологічний режим річок, збільшує заростання та утворення донних відкладень. Скиди шахтних вод вносять у води річок додаткове забруднення мінеральними речовинами. Розораність водозабірних басейнів сягає граничних меж при надто низькому ступені заліснення. На багатьох річках і водоймах не закріплені прибережні захисні смуги, а деякі з наявних не завжди відповідають вимогам водного законодавства України.

Ймовірний стан водних ресурсів, якщо проєкт Програми не буде затверджено

З метою охорони водних ресурсів та їх раціонального використання в проєкті Програми визначено за необхідне виконання ряду пріоритетних завдань та заходів, таких як реконструкція очисних споруд, будівництво та реконструкція мереж зливової каналізації та інженерних споруд для приймання, відведення та очищення поверхневих стічних вод. Якщо заходи Програми не будуть реалізовані, стан водних ресурсів на території області залишиться без змін або зазнає змін у бік погіршення, з огляду на тривалі активні бойові дії на території області.

Так як, зазнали значних руйнувань очисні споруди, дестабілізована робота обслуговуючих організацій, які займаються водопостачанням та очищенням стічних вод і, як наслідок, є ризик потрапляння стічних вод без очищення у водойми, особливо там, де відбуваються активні бойові дії.

Окрім того, в результаті військової агресії пошкоджень зазнали гідротехнічні споруди, що забезпечують регулювання стоку та, внаслідок затоплення значних територій, надалі може спостерігатися погіршення якості води у водних об'єктах через змив забруднюючих речовин та зростання концентрацій біогенних та органічних сполук у водних об'єктах.

2.5 Поводження з відходами

Відповідно до положень Закону України від 03 березня 2022 року № 2115-XI «Про захист інтересів суб'єктів подання звітності та інших документів у період дії воєнного стану або стану війни» у період дії воєнного стану або стану війни, а також протягом трьох місяців після його завершення, органи державної статистики призупиняють оприлюднення статистичної інформації, за деяким винятком.

Враховуючи зазначене, в даному розділі для аналізу використано наявні статистичні дані за 2018 - 2020 роки по території Донецької області.

2.5.1 Проблема утворення, утилізації та екологічно-безпечного розміщення твердих побутових відходів (ТПВ)

Однією з найгостріших екологічних проблем в Донецькій області є проблема поводження з відходами. Накопичені в області у великих обсягах промислові відходи (близько 800,2 млн т) чинять на навколишнє природне середовище техногенний вплив.

Наявність в області підприємств хімічної, коксохімічної, машинобудівної промисловості, чорної та кольорової металургії та інших призвела до значних обсягів утворення і накопичення відходів та забруднення територій міст.

За даними Головного управління статистики у Донецькій області (без урахування частини тимчасово окупованої території у Донецькій області) відповідно до державного статистичного спостереження № 1 – відходи «Утворення та поводження з відходами» внаслідок виробничої діяльності підприємств у 2020 році в області утворилося 26981,2 тис. т відходів I-IV класів небезпеки, з яких небезпечних відходів I-III класів небезпеки – 145,3 тис. т.

Відносно загальноукраїнських обсягів в Донецькій області (без урахування частини тимчасово окупованої території у Донецькій області) у 2020 році було утворено 5,8% відходів I-IV класів небезпеки та 27% відходів I-III класів небезпеки. Відходів I класу небезпеки (надзвичайно небезпечні) утворено 0,078 тис. т, II класу небезпеки (високо-небезпечні) – 18,038 тис. т, III класу небезпеки (помірно небезпечні) – 127,1 тис. т та IV класу небезпеки (мало небезпечні) – 26835,9 тис. т. Утворення відходів за роками наведено в таблиці 5.

Таблиця 5 - Утворення відходів

№ з/п	Показник	2018 рік*	2019 рік*	2020 рік*
1.	Обсяги утворення відходів:			
2.	Відходи IV класу (за формою 1- відходи), т	23957700,0	26260602,8	26835937,724
3.	Небезпечні (токсичні) відходи (за формою 1- відходи), т	152600,0	147281,5	145268,787
4.	Загальна кількість відходів, т	24110300,0	26407884,3	26981206,511

* За даними Головного управління статистики у Донецькій області (без урахування частини тимчасово окупованої території у Донецькій області).

За інформацією Головного управління статистики у Донецькій області про утворення відходів у 2020 році у розрізі міст найбільша кількість відходів утворилась в містах Маріуполь (8556,815 тис. т), Добропілля (2706,751 тис. т), Покровськ (983,456 тис. т), Краматорськ (288,132 тис. т), Вугледар (118,716 тис. т), Авдіївка (111,037 тис. т), Селидове (105,963 тис. т), Торезьк (80,192 тис. т), Костянтинівка (44,214 тис. т), Мирноград (32,602 тис. т), Слов'янськ (25,512 тис. т), Бахмут (19,999 тис. т), Дружківка (17,166 тис. т).

Відповідно до адміністративно-територіального устрою, який діяв до набрання чинності постановою Верховної Ради України від 17 липня 2020 року № 807-ІХ «Про утворення та ліквідацію районів», за цей же період найбільше відходів було утворено в наступних адміністративних районах області: у Волноваському (8251,937 тис. т), Покровському (3425,951 тис. т), Мар'їнському (2083,873 тис. т), Бахмутському (65,909 тис. т), Нікольському (33,631 тис. т), Костянтинівському (10,204 тис. т), Слов'янському (6,115 тис. т).

2.5.2 Поводження з відходами

В таблиці 6 наведено основні показники поведження з відходами I-IV класів небезпеки (тис. т) по території області.

Таблиця 6 - Основні показники поведження з відходами I-IV класів небезпеки (тис. т)

№ з/п	Показники		2018 рік*	2019 рік*	2020 рік*
1.	Утворено ***	<u>1-3 кл.</u> 4 кл.	<u>152,6</u> 23957,7	<u>147,3</u> 26260,6	<u>145,3</u> 26835,9
2.	Одержано від інших підприємств	<u>1-3 кл.</u> 4 кл.	<u>26,8</u> 3032,5	<u>30,6</u> 5178,1	<u>34,7</u> 5247,9
3.	Використано (утилізовано)	<u>1-3 кл.</u> 4 кл.	<u>73,7</u> 6597,7	<u>84,5</u> 5322,7	<u>70,7</u> 4593,1
4.	Знешкоджено (знищено)	<u>1-3 кл.</u> 4 кл.	<u>0,1</u> 3,8	<u>0</u> 3,2	<u>0,02</u> 2,04
5.	у тому числі спалено	<u>1-3 кл.</u> 4 кл.	<u>0,1</u> 3,8	<u>0</u> 3,2	<u>0,02</u> 2,04
6.	Направлено в сховища організованого складування (поховання)	<u>1-3 кл.</u> 4 кл.	<u>26,347</u> 15017,1	<u>19,1</u> 18869,4	<u>33,4</u> 19025,7
7.	Передано іншим підприємствам	<u>1-3 кл.</u> 4 кл.	<u>62,8</u> 9691,4	<u>19,1</u> 18869,4	<u>59,3</u> 5605,7
8.	Направлено в місця неорганізованого складування за межі підприємств	<u>1-3 кл.</u> 4 кл.	н/д	н/д	н/д
9.	Накопичено протягом експлуатації у місцях видалення відходів на кінець року	<u>1-3 кл.</u> 4 кл.	<u>793,6</u> 900689,3	<u>805,3</u> 902830,0	<u>815,7</u> 799340,4

* За даними Головного управління статистики у Донецькій області (без урахування частини тимчасово окупованої території у Донецькій області).

Основним способом поведження з побутовими відходами залишається захоронення на полігонах/звалищах.

2.5.3 Проблеми утилізації відходів гірничодобувної, металургійної, енергетичної та інших галузей промисловості

Наявність в області підприємств хімічної, коксохімічної, машинобудівної промисловості, чорної та кольорової металургії та інших призвела до значних обсягів утворення і накопичення відходів та забруднення територій міст.

Відносно загальноукраїнських обсягів в Донецькій області у 2020 році утворено 6,8 % відходів I-IV класів небезпеки та 21,6% відходів I-III класів небезпеки. Відходів I класу небезпеки (надзвичайно небезпечні) утворилось 0,1 тис. т, II класу небезпеки (високо-небезпечні) – 17,3 тис. т, III класу небезпеки (помірно небезпечні) – 135,2 тис. т та IV класу небезпеки (мало небезпечні) – 23957,4 тис. т.

Також, слід зазначити, що на теперішній час гостро стоїть проблема утворення на території області великої кількості відходів, що утворились внаслідок бойових дій, а саме: нерозірвані снаряди та уламки від них, згорілий транспорт та військова техніка, використані акумулятори та відходи від руйнації об'єктів інфраструктури та житлової забудови.

Наразі ведеться робота з розбирання завалів, що утворилися внаслідок бойових дій та очищення населених пунктів від уламків зруйнованих об'єктів. Такі будівельні відходи можуть мати повторне використання не тільки під час відновлення пошкоджених об'єктів, а й під час виробництва будівельних матеріалів.

Говорячи про проблему утилізації відходів від руйнації, то слід зазначити, що у першу чергу вони потребують сортування. За своїм складом ці відходи відрізняються від будівельних відходів, адже містять металопластик і скло, матеріали оздоблення фасаду, армувальну сітку, мінеральну вату, матеріали внутрішнього оздоблення, стінові матеріали, покрівлю, побутові речі й уламки деревини — окремо всі ці залишки могли б бути використані, але в наявному стані, коли всі вони перемішані в завалах, потребують дуже ретельного сортування.

Після сортування необхідно буде визначити групи матеріалів, які можуть бути використані повторно (наприклад, скло, метал, пластик, бетон), а які не підлягають переробці й потребують утилізації (наприклад, термодетформовані елементи теплоізоляції фасаду).

Ймовірний стан поводження з відходами, якщо проєкт Програми не буде затверджено

Програмою передбачено продовження реалізації заходів, виконання яких було розпочато у попередні роки, у сфері поводження з відходами на території області, а саме: рекультивация полігону твердих побутових відходів, будівництво регіонального полігону твердих побутових відходів, будівництво сміттєперевантажувальних станцій.

Крім того, проєктом програми передбачено розроблення Регіонального плану управління відходами на території області, спрямованого на злагожену роботу інституційної складової регіональної системи управління відходами та

обрунтування подальшого створення інфраструктури відновлення та видалення побутових відходів на основі регіонального (кластерного) підходу.

В разі не виконання заходів, передбачених Програмою, фактор поводження з відходами матиме найбільше значення серед ризиків шкідливого впливу на навколишнє середовище на території Донецької області, враховуючи значну кількість відходів, що утворилися внаслідок бойових дій на території області.

Залишатиметься на низькому рівні надання послуг у сфері управління відходами та розвиток відповідної інфраструктури в області, збільшуватиметься кількість стихійних сміттєзвалищ і полігонів для їх захоронення, продовжуватиметься накопичення промислових відходів, погіршуватиметься санітарний стан населених пунктів.

Крім того, без змін залишиться інституційна складова регіональної системи управління відходами, а отже продовжуватиметься розрізненість і неузгодженість у намаганнях і діях влади, бізнесу та громадськості щодо впровадження різних заходів, спрямованих на зменшення обсягів утворення відходів та шляхів безпечного поводження з відходами, що утворились.

Розвиток системи поводження з промисловими відходами та відходами, утвореними внаслідок бойових дій, є одним із першочергових завдань органів влади, що має забезпечити екологічно безпечне збирання, перевезення, сортування, зберігання, оброблення (перероблення), утилізацію, видалення, знешкодження і захоронення таких відходів.

В цій сфері також розроблено Порядок поводження з відходами, що утворились у зв'язку з пошкодженням (руйнуванням) будівель та споруд внаслідок бойових дій, терористичних актів, диверсій або проведенням робіт з ліквідації їх наслідків, що затвержено постановою Кабінету Міністрів України від від 27 вересня 2022 р. № 1073, реалізація якого має забезпечити досягнення екологічних стандартів в сфері поводження з відходами як на регіональному так і на місцевому рівнях.

2.6 Земельні ресурси та ґрунти

Донецька область займає площу 2651,70 тис. га, що складає 4,4 % території України.

Площа сільськогосподарських угідь – 2041,00 тис. га (77 % від загальної площі), у т.ч. рілля – 1652,50 тис. га (81 % від загальної площі сільськогосподарських угідь).

Розораність території області – 63,4 % від загальної площі області (завинятком земель під водою), лісистість – 7,7 % від загальної площі області.

Структура земельного фонду області: сільськогосподарського угіддя - 2044,1 тис. га (77,1 %); забудовані землі – 245,6 тис. га (9,3 %); лісові площі – 204,1 тис. га (7,7 %); відкриті заболочені землі – 19,8 тис.га (0,7 %); землі під водою – 42,5 тис.га (1,6 %).

У 2021 році проведено інвентаризацію земель лісогосподарського призначення на площі 6070 га.

Станом на 01.10.2022 внаслідок збройної агресії Російської Федерації

проти України, тимчасово окуповано 1 512,6 тис. га земель області, що складає 57,0% від загальної площі, в тому числі земель сільськогосподарського призначення – 1110,24 тис. га, що складає 53,0% від загальної площі сільськогосподарських земель.

На території Донецької області у ґрунтах сільськогосподарського призначення наявність важких металів, залишків пестицидів та радіонуклідів знаходиться на природному рівні та не перевищує гранично допустимі концентрації. Рівень радіоактивного забруднення ґрунтів цезієм-137 знаходиться на природному рівні.

В останні роки суттєво зменшилось внесення органічних добрив, які є вагомим джерелом повернення в ґрунт гумусу, елементів живлення рослин та відтворення мікробіологічного середовища. Також спорстерігається вкрай низький рівень гіпсування солонцюватих ґрунтів.

Деградація земель та опустелювання є серйозним викликом для сталого розвитку країни, що спричиняє істотні проблеми екологічного і соціально-економічного характеру.

За результатами досліджень стану ґрунтів найбільша деградація притаманна слаборозвиненим ґрунтам, які сформувались на щільних породах, на елювії щільних порід, крутих схилах, де є умови розвитку ерозійних процесів. Вміст гумусу, елементів живлення рослин таких видів ґрунтів низький та дуже низький, водний режим недостатній для нормального розвитку рослин.

Деградація земель та опустелювання призводять до втрат біорізноманіття, погіршення стану або зникнення водних об'єктів, загострення проблем водозабезпечення населення і галузей економіки та, як наслідок, погіршення умов життя людей.

Заходи, які сприяють вирішенню проблеми деградації земель та опустелювання:

- створення захисних лісових смуг по межах полів;
- відновлення рослинного покриву на територіях відкритих гірничих розробок, уздовж доріг, трубопроводів і всіх місць, де він знищений;
- впровадження науково обґрунтованих сівозмін, прогресивних технологій збереження та відтворення родючості ґрунтів та ведення землеробства;
- запобігання деградаційним процесам ґрунтового покриву на найбільш ерозійно-небезпечних територіях, консервація деградованих та малопродуктивних земель;
- закріплення і заліснення рухливих пісків.

2.6.1 Основні чинники антропогенного впливу на земельні ресурси та ґрунти

У найбільшій мірі деградують ґрунти агроєкосистеми. Причина нестійкого стану агроєкосистем зумовлена їх спрощенням фітоценозом, який не забезпечує оптимальності саморегуляції, постійності структури і продуктивності. І якщо у природних екосистемах біологічна продуктивність забезпечується дією природних законів, то вихід первинної продукції

(урожаю) в агроекосистемах цілком залежить від такого суб'єктивного чинника, як людина, рівня її агрономічних знань, технічної оснащеності, соціально-економічних умов тощо, і, таким чином, залишається непостійним. Наприклад, у разі створення людиною монокультури (пшениці, буряку, соняшнику, кукурудзи) в агроекосистемі порушується видова різноманітність рослинних угруповань. Агроекосистема спрощується, стає нестійкою, нездатною протистояти біотичному або екологічному стресу.

Основні показники антропогенного впливу на ґрунти такі: водна ерозія; дефляція (вітрова ерозія); забруднення; вторинне засолення і заболочування; опустелювання; відчуження земель для промислового та комунального будівництва; виснаження земель.

В рамках виконання у 2021 році Національного плану дій щодо боротьби з деградацією та опустелюванням, затвердженого розпорядженням Кабінету Міністрів України від 30 березня 2016 року № 271-р, у 2021 році на території Донецької області було проведено ґрунтово-агрохімічне обстеження та агрохімічна паспортизація земель сільськогосподарського призначення на площі 20,488 тис. га, у тому числі на території Бахмутського району (1,959 тис. га), Краматорського району (13,892 тис. га), Покровського району (3,128 тис. га) та інших районів (1,509 тис. га).

Також, слід зазначити, що найбільшого негативного впливу земельні ресурси зазнають внаслідок ведення бойвих дій на території області.

Знищення верхнього родючого шару ґрунту, який формувався протягом століть, відбувається внаслідок вибухів ракет тощо.

Вибух снаряду будь-якого типу — це попадання низки токсичних сполук у ґрунт. За даними фахівців, під час детонації ракет та артилерійських снарядів утворюються чадний газ, вуглекислий газ, водяна пара, закис азоту, діоксид азоту, формальдегід, пари ціанистої кислоти, азот, а також велика кількість токсичної органіки.

Інший аспект — важкі метали. У місцях бойових дій важкі метали подекуди можуть перевищувати фонові значення у 30 разів. Небезпеку несуть і уламки боєприпасів. Артилерійські снаряди калібру 120 мм і 152 мм дають відповідно 1600-2350 та 2700-3500 уламків масою від 1 г. Чавун із домішками сталі є найбільш поширеним матеріалом для виробництва оболонки боєприпасів та містить у своєму складі не тільки залізо та вуглець, а й сірку, мідь та інші компоненти. Ці речовини потрапляють до ґрунту, мігрують до ґрунтових вод і в результаті потрапляють до харчових ланцюгів, впливаючи і на тварин, і на людей. Тому, зрозуміло, що вирощувати будь-що на таких ґрунтах буде неможливо протягом довгого часу.

Ймовірний стан земельних ресурсів та ґрунту, якщо проєкт Програми не буде затверджено.

Виконання заходів Програми таких як рекультивация земельних ресурсів, проведення агрохімічної паспортизації, розробка проєктів землеустрою не спричинятиме додаткове техногенне навантаження на земельні ресурси, що розташовані на території області. Можна зробити висновок, що у разі

незатвердження Програми стан земельних ресурсів залишиться незмінним або зазнає змін у бік погіршення, враховуючи тривалі активні бойові дії на території області. Тому, що величезні воронки, риття траншей, будівництво фортифікаційних споруд, рух важкої техніки — все це призводить до значних змін ландшафту. Внаслідок цього відбувається деградація рослинного покриву, посилення вітрової та водної ерозії. Забруднення ґрунтів паливно-мастильними матеріалами та іншими нафтопродуктами, яке відбувається внаслідок руху та пошкоджень сухопутної військової техніки. Також, в ґрунтах, забруднених паливно-мастильними матеріалами, знижується водопроникність, витісняється кисень, порушуються біохімічні та мікробіологічні процеси. Внаслідок цього погіршується водний, повітряний режими та обіг поживних речовин, порушується кореневе живлення рослин, гальмується їх ріст і розвиток, що спричиняє їх загибель.

2.7 Рослинний і тваринний світ, природно-заповідний фонд

2.7.1 Рослинний світ

Біологічне різноманіття Донецької області нараховує понад 27 тисяч видів рослин та тварин різноманітних систематичних груп, з яких більше 24 тисяч видів представлені безхребетними тваринами (моллюсками, комахами, багатоніжками, павукоподібними, ракоподібними, кільчастими червами та іншими). Хребетні тварини представлені рибами, круглоротими, амфібіями – 9 видів, рептиліями – 12 видів. На території області зустрічаються понад 300 видів птахів, близько 100 видів ссавців.

Рівень ендемізму флори області складає 15 % (близько 250 видів), є види з дуже вузькими і локальними ареалами – 11 приазовських і 10 донецьких ендеміків. Раритетну фракцію флори складають 369 видів судинних рослин, тобто близько 19 % від загальної кількості, в тому числі 23 ймовірно зниклих в Донецькій області.

Станом на 2021 рік на території Донецької області налічується 332 види рослин та тварин, занесених до Червоної книги України. 7 видів флори Донецької області знаходяться у Червоному списку МСОП, 41 вид – у Європейському червоному списку, 12 видів охороняються Бернською конвенцією, а 282 – охороняються на регіональному рівні. У фауністичному світі 189 видів охороняються на регіональному рівні, 183 види фауни занесені до додатків Конвенції про міжнародну торгівлю видами дикої фауни і флори, що перебувають під загрозою зникнення (CITES), 846 видів охороняються Бернською конвенцією, 157 видів занесені до додатків Конвенції про збереження мігруючих видів диких тварин (Боннської конвенції, CMS), 97 видів охороняються відповідно до Угоди про збереження афро-євразійських мігруючих водно-болотних птахів (AEWA), 14 видів охороняються відповідно до Угоди про збереження кажанів в Європі (EUROBATS).

Безсистемний техногенний вплив діяльності людини призвів до значного руйнування навколишнього природного середовища. Більшість природних угідь, що залишилися, приурочені до річкових долин. Стан цих територій в

цілому незадовільний, майже всі вони перебувають на різних стадіях трансформації. І все ж природний потенціал біологічного різноманіття області сьогодні ще значний.

З метою охорони біорізноманіття на території області створені природоохоронні території різного статусу, які займають 3,87 % території.

Протягом 2021 року природоохоронними та науково-дослідними установами та організаціями основна увага приділялась охороні природних комплексів та об'єктів, зокрема, на природно-заповідних територіях.

Окремі дослідження в рамках вивчення стану біологічного та ландшафтного різноманіття здійснювались науковими підрозділами Українського степового природного заповідника НАН України, національних природних парків «Меотида» та «Святі Гори», регіонального ландшафтного парку «Краматорський».

Згідно з Порядком включення територій та об'єктів до переліків територій та об'єктів екологічної мережі, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 16.12.2015 № 1196, протягом 2021 року складено та оприлюднено Перелік із 49 ключових та 1 сполучної територій та об'єктів екологічної мережі Донецької області.

У 2021 році було затверджено 6 місцевих схем формування екологічної мережі:

схема формування екологічної мережі Волноваського району Донецької області (в межах адміністративно-територіального устрою, який діяв до 17.07.2020 року) затверджена рішенням Волноваської районної ради Донецької області від 10.12.2021 № 8/8-160;

схема формування екологічної мережі на території Краматорського району (в межах колишнього Костянтинівського району Донецької області) затверджена рішенням Краматорської районної ради Донецької області від 21.12.2021 № 8/7-149;

схема формування екологічної мережі на території Покровського району (колишнього Добропільського району) Донецької області затверджена рішенням Покровської районної ради Донецької області від 26.11.2021 № VIII/10-5;

схема формування екологічної мережі на території Покровського району (колишнього Ясинуватського району) Донецької області затверджена рішенням Покровської районної ради Донецької області від 26.11.2021 № VIII/10-6;

схема формування екологічної мережі на території Покровського району (колишнього Мар'їнського району) Донецької області затверджена рішенням Покровської районної ради Донецької області від 26.11.2021 № VIII/10-7;

схема формування екологічної мережі Констянтинівської міської територіальної громади Краматорського району Донецької області затверджена рішенням Констянтинівської міської ради Донецької області від 23.12.2021 № 7/20-352. Просторова структура регіональної екологічної мережі (РЕМ) наведено в таблиці 7.

Таблиця 7 - Просторова структура регіональної екологічної мережі (РЕМ)

Національні екокоридори (НЕК)	Національні ключові території (НКТ)	Регіональні екокоридори (РЕК)	Регіональні ключові території (РКТ)
Сіверсько-Донецький	Святогірська	Казенноторецький Бахмутський	Різниківська
Азово-Чорноморський	Білосарайська, Кривокіська	Кальміуський, Грузькоеланчицький	Маріупольська
Південно-український (степовий)	5 НКТ: Кам'яногогильська, Донецький кряж, Хомутовська Кальміуська, Великоанадольська	8 РЕК: Казенноторецький, Бахмутський, Самарський, Вовчо-Мокроялинський, Бердський, Кальміуський, Грузько-Єланчицький, Міус-Кринський	13 РКТ Донецька, Клебанбицька, Краматорська, Зуївська, Верхньосамарська, Торецька, Ясинуватська, Артемівська, Вільхуватська, Мокроялинська, Кальчицька, Азовська дача, Міуська
3 НЕК	8 НКТ	12 РЕК	15 РКТ

2.7.2 Ліси

Загальна площа лісів Донецької області складає 204,1 тис.га.

За лісокористувачами територія лісового фонду Донецької області розподілена наступним чином: Донецьке обласне управління лісового та мисливського господарства – 121,8 тис. га (59,63%), Служба автомобільних доріг – 1,2 тис. га (0,59%), АТ «Українська залізниця» Регіональна філія «Донецька залізниця» – 8,0 тис. га (3,90%), НПП «Святі Гори» – 11,9 тис. га (5,83%), КП «Компанія «Вода Донбасу» – 2,2 тис. га (1,08%), землі запасу та інші – 51,1 тис. га (25,03%).

Станом на 01.01.2022 загальна площа земель лісгосподарських підприємств Донецького обласного управління лісового та мисливського господарства склала 121,8 тис га, з них покрито лісом 87,1 тис. га.

Більш ніж 70% лісових масивів області мають штучне походження і посаджені, перш за все, на землях, що піддаються впливу водної та вітрової ерозії, а також в заплавах річок і навколо штучних водойм. Структуру цих лісів на 51% утворюють дубові і на 25% соснові насадження. У той же час в області збережені особливо цінні природні (байрачні, заплавні) ліси, типові для степової зони.

Лісистість області складає 7,7%, що майже вдвічі нижче, ніж в середньому по Україні, і нижче оптимального рівня (12%).

Таблиця 8 - Динаміка площі лісових ділянок лісового фонду та запасу деревостанів

Донецька область	2017 рік	2018 рік	2019 рік	2020 рік	2021 рік
Площа лісів, тис. га	204,0	204,1	204,1	204,1	204,1
Площа лісів, у % від загальної площі області	7,69	7,7	7,7	7,71	7,71

Ліси області віднесені до 1 категорії. Вони не мають промислового значення, виконують виключно природоохоронні та рекреаційні функції, підлягають особливій охороні, тому рубки головного користування в них не проводяться.

На території НПП «Святі Гори» зареєстровано 120 видів дерев, чагарників та напівчагарників. Крім аборигенних видів 48 видів – інтродукованих, з них 30 видів дерев і 18 чагарників, які використовувались головним чином для озеленення населених пунктів та створення лісових культур.

У 2021 році лісогосподарськими підприємствами Донецького обласного управління лісового та мисливського господарства створено 122,1 га лісових насаджень.

У 2021 році рубки головного користування не проводилися.

До основних екологічних проблем Донбасу належить пошкодження територій природно-заповідного фонду та знищення значних площ лісів внаслідок викликаних воєнними діями пожеж та неконтрольованих рубок.

Горіння лісів має значні площі на відміну від інфраструктурних об'єктів та як, наслідок, і не таку швидку локалізацію в процесі гасіння. До того ж лісові пожежі – це збитки пролонгованої дії, так як відтворення лісових ресурсів складає десятки років.

2.7.3 Тваринний світ

Видовий склад фауни Донецької області нараховує понад 25 тисяч видів тварин різноманітних систематичних груп, з яких більше 24 тисяч видів представлені безхребетними тваринами (моллюсками, комахами, багатоніжками, павукоподібними, ракоподібними, черв'яками та іншими). Хребетні тварини представлені рибами та круглоротими, амфібіями – 9 видів, рептиліями – 2 видів. На території області постійно перебуває та відмічається на прольотах, зальотах, зимівлі та міграціях понад 300 видів птахів, майже 50 видів ссавців.

Згідно з даними науковців 185 видів тварин, які перебувають на території області занесені до Червоної книги України.

56 видів фауни занесені до додатків Конвенції про міжнародну торгівлю видами дикої фауни і флори, що перебувають під загрозою зникнення (CITES); 846 видів занесені до додатків Конвенції про охорону дикої флори і фауни і природних середовищ існування в Європі (Бернської конвенції); 157 видів занесений до додатків Конвенції про збереження мігруючих видів диких тварин (Боннської конвенції, CMS); 83 видів охороняються відповідно до Угоди про збереження афро-євразійських мігруючих водно-болотних птахів (AEWA); 14 видів охороняються відповідно до Угоди про збереження кажанів в Європі (EUROBATS).

У «Перелік видів тварин, що підлягають особливій охороні на території Донецької області», затверджений наказом Міністерства екології та природних ресурсів України від 11.09.2017 № 333, зареєстрований в

Міністерстві юстиції України від 29.09.2017 № 1202/31070, занесено 185 видів тварин: 120 видів безхребетних та 65 видів хребетних тварин.

На території Донецької області налічується 189 видів тварин, занесених до Червоної книги України, 183 види включені до додатків Конвенції про міжнародну торгівлю видами дикої фауни і флори, що перебувають під загрозою зникнення (CITES), 846 видів включені до додатків Конвенції про охорону дикої флори та фауни і природних середовищ існування в Європі (Бернської конвенції), 157 видів занесені до додатків Конвенції про збереження мігруючих видів диких тварин (Боннської конвенції, CMS), 97 видів охороняються відповідно до Угоди про збереження афро-євразійських мігруючих водно-болотних птахів (AEWA), 14 видів охороняються відповідно до Угоди про збереження кажанів в Європі (EUROBATS).

Військові дії на території області несуть загрозу тваринному світу. Це може бути безпосередня шкода, наприклад, загибель чи травмування внаслідок вибухів, розлякування через нетиповий шум, вимушена зміна міграційних параметрів чи зимових циклів тощо. А також опосередковані наслідки війни: різноманітне забруднення середовища існування і белігеративна трансформація (трансформація природного ландшафту внаслідок військових дій чи інших воєнно-технічних заходів) оселищ, цілковита їх втрата внаслідок вирубування, вигорання, переміщення військової техніки, дислокації військових підрозділів, нищення чи блокування екологічних коридорів тощо.

2.7.4 Природно заповідний фонд Донецької області

Природно-заповідний фонд (далі – ПЗФ) Донецької області станом на 01.01.2022 мав у своєму складі 187 територій та об'єктів фактичною площею 102750,849 (3,87 % території області), а станом на 01.10.2022 – 188 територій та об'єктів фактичною площею 103 471,0 (3,9 % території області).

При цьому 41 територія та об'єкт природно-заповідного фонду, загальною площею 20125,8329 га, залишається на тимчасово окупованих територіях області, зокрема, Донецький ботанічний сад, регіональні ландшафтні парки «Донецький кряж» та «Зуївський», окремі ділянки Українського степового природного заповідника (відділення «Хомутовський степ», «Кальміуське»), а також частина національного природного парку «Меотида» та регіонального ландшафтного парку «Меотида».

Протягом 2021-2022 років була продовжена робота щодо збільшення на території області площі природно-заповідного фонду, подальшого збереження та розвитку заповідних територій.

На підконтрольній українській владі території області протягом 2021 року було створено 9 нових об'єктів природно-заповідного фонду місцевого значення загальною площею 2381,7623 га, а саме:

на території Ясинуватського району – ландшафтний заказник місцевого значення «Верхньоторецький» (площею 150,0 га);

на території Нікольської селищної територіальної громади Маріупольського району – ландшафтний заказник місцевого значення «Гірська долина» (площею 529,6504 га);

на території Нікольської селищної територіальної громади Маріупольського району – ландшафтні заказники місцевого значення «Балка Крутенька» та «Балка Панасова Верхня» (загальною площею 432,5 га);

на території Великоновосілківської селищної територіальної громади Волноваського району – ландшафтні заказники місцевого значення «Великоновосілківський», «Костянтинопільський», ботанічні «Старомайорський», «Андріївський» (загальною площею 1221,1519 га);

на території Криворізької сільської територіальної громади Покровського району – ландшафтний заказник місцевого значення «Добропільський» (площею 48,46 га).

Завершено роботи з розробки 15 проектів створення об'єктів природно-заповідного фонду на загальній площі 2739,5 га. Тривають роботи з розробки 10 проектів створення об'єктів природно-заповідного фонду на площі більш ніж 1200 га. В роботі знаходяться матеріали з розробки ще 32 перспективних для заповідання природних ділянок орієнтовною площею 4680 га.

У 2022 році було створено 1 новий об'єкт природно-заповідного фонду місцевого значення, а саме: Ландшафтний заказник місцевого значення «Новотроїцький» на території Ольгинської селищної територіальної громади Волноваського району (площею 140 га).

Станом на 01.01.2022 року на території, яка контролюється українською владою, встановлено межі територій 55 об'єктів природно-заповідного фонду загальнодержавного та місцевого значення, відомості про які внесені до Державного земельного кадастру. Зокрема, на виконання пункту 3 доручення Прем'єр-міністра України до Указу Президента України від 30.11.2020 № 525/2020 встановлено межі ландшафтного заказника загальнодержавного значення «Кручі».

Продовжуються роботи з встановлення меж територій 11 об'єктів природно-заповідного фонду місцевого значення.

Розроблено та затверджено 17 положень про території та об'єкти природно-заповідного фонду місцевого значення, із землекористувачами та власниками земельних ділянок оформлені охоронні зобов'язання.

2.7.5 Водно-болотні угіддя міжнародного значення

В Донецькій області знаходяться 2 водно-болотних угіддя міжнародного значення: «Затока Білосарайська та коса Білосарайська» та «Затока Крива та коса Крива» (Маріупольський район).

В 2021 році набрала чинності постанова Кабінету Міністрів України від 14 липня 2021 року № 731 «Про внесення змін до постанов Кабінету Міністрів України від 23 листопада 1995 р. № 935 і від 3 червня 2013 р. № 483», якою збільшено площу водно-болотних угідь міжнародного значення «Затока Білосарайська та коса Білосарайська» з 2000 га до 11280,8 га та

«Затока Крива та коса Крива» – з 1400 га до 11861,05 га.

Таблиця 9 - Водно-болотні угіддя міжнародного значення за роками

№ з/п	Назва ВБУ	2019	2020	2021
1	«Затока Крива та коса Крива»*	1400 га	1400 га	11861,05 га
2	«Затока Білосарайська та коса Білосарайська»	2000 га	2000 га	11280,8 га

*- розташоване на території, яка тимчасово не контролюється українською владою

2.7.6 Біосферні резервати та Всесвітня природна спадщина

Біосферні резервати та об'єкти, віднесені до Всесвітньої природної спадщини, на території Донецької області відсутні.

2.7.7 Формування української частини Смарагдової мережі Європи

Мережа Емеральд (Смарагдова мережа, Emerald Network) – це мережа, що включає Території Особливого Природоохоронного Інтересу (Areas of Special Conservation Interest, ASCI, далі – «території (об'єкти) мережі Емеральд»).

Мережа Емеральд проєктується в державах, які є сторонами Бернської конвенції (всього 26 держав). У країнах Європейського Союзу на виконання Бернської конвенції створюється мережа «Натура 2000», яка проєктується за аналогічними принципами, що і мережа Емеральд, але використовує юридичні і фінансові інструменти ЄС.

Території Смарагдової мережі, затверджені Постійним комітетом Бернської Конвенції, займають 5,44% площі Донецької області:

1. Український степовий природний заповідник – Ukrainskyi Steповуи Nature Reserve, UA0000019, (3355,00 га), до території відносяться 4 відділення: Хомутовський степ, Кам'яні могили, Крейдова флора, Кальміуське Українського степового природного заповідника НАН України;

2. Національний природний парк «Святі Гори» – Sviati Hory, UA0000029, (43437,00 га);

3. Регіональний ландшафтний парк «Донецький кряж»* – Donetskyy Kriazh Regional Landscape Park, UA0000063, (7451,00 га), в територію увійшли РЛП «Донецький кряж» та геологічна пам'ятка природи місцевого значення «Балка Журавльова»;

4. Регіональний ландшафтний парк «Клебан-Бик» – Kleban-Buk Regional Landscape Park, UA0000064, (2912,00 га) складається із геологічної пам'ятки природи загальнодержавного значення «Дружківські закам'янілі дерева», геологічної пам'ятки природи загальнодержавного значення «Клебан-Бицьке відслонення», геологічної пам'ятки природи загальнодержавного значення «Балка Кравецька»;

5. Національний природний парк «Меотида» – Meotyda, UA0000065, (22199,00 га), до складу увійшли ландшафтний заказник загальнодержавного значення «Білосарайська коса», орнітологічний заказник загальнодержавного значення «Приазовський чапельник», орнітологічний заказник

загальнодержавного значення «Бакаї Кривої коси», орнітологічний заказник загальнодержавного значення «Сланчанські бакаї», орнітологічний заказник місцевого значення «Кривокосський лиман», зоологічна пам'ятка природи місцевого значення «Крива коса», комплексна пам'ятка природи місцевого значення «Соснові культури», водно-болотні угіддя міжнародного значення «Затока Крива та коса Крива» і «Затока Білосарайська та коса Білосарайська»;

6. Ботанічний заказник місцевого значення «Пристенське» – Prystenske Zakaznyk, UA0000066, (358,00 га);

7. Никанорівський – Nykanorivskiy, UA0000067, (652,00 га), в який увійшли заповідне урочище «Никанорівський ліс», ботанічний заказник місцевого значення «Гектова балка»;

8. Великоанадольський – Velykoanadolskiy, UA0000096, (2672,00 га), в який увійшли лісовий заказник загальнодержавного значення «Великоанадольський», заповідне урочище «Маріупольська лісова дача»;

9. Червонооскільське водосховище – Chervonooskilske Reservoir, UA0000104, (загалом 10082,00 га, з яких 841,2 га на території Донецької області);

10. Грабова балка – Hrabova Balka, UA0000157, (1905,00 га);

11. Dibrivskiy, UA0000202, (загалом 4481,00 га, з яких 253,9 га на території Донецької області);

12. Різниківський – Riznykivskiy, UA0000219, (547,00 га), в який увійшли ботанічні заказники місцевого значення «Крейдяна рослинність біля с. Свято- Покровське» та «Ділянка Різниківська»;

13. Oleksandrivs'ki lakes, UA0000277, (загалом 15200,90 га, з яких 14843,39 га – на території Донецької області), являє собою комплекс балок із ставками, є важливим для збереження навколоводних птахів;

14. Bilokuzmynivske, UA0000300, (2241,70 га). Урочище «Білокузьминівське» – один з найбільших осередків рослинності крейдяних відслонень (в т.ч., скелі та останці) у Донецькій області, розташований на околиці м. Краматорськ;

15. Kalmius river valley, UA0000314, (40142,90 га). Каньйон р. Кальміус та його основних приток. Являє собою великі масиви гранітних петрофітних степів із раритетними видами комах та рослин. Це місця мешкання щільної популяції гадюки степової, полозів сарматського та каспійського, сиворакши, кам'янки лисої;

16. Kayalo-Berdyanskiy, UA0000349, (загалом 12681,30 га, з яких 452,00 га на території Донецької області). Територія долини річки Берда з притоками.

* – парк розташований на території тимчасово не підконтрольній українській владі.

Ймовірний стан рослинного та тваринного світу, території з природоохоронним статусом, територій та об'єктів Смарагдової мережі, водно-болотних угідь міжнародного значення та об'єктів екомережі, якщо проєкт Програми не буде затверджено

Виконання заходів Програми не спричинятиме додаткове техногенне навантаження на об'єкти тваринного, рослинного світу на території області,

зокрема на території з природоохоронним статусом та на території і об'єкти Смарагдової мережі. Можна зробити висновок, що у разі не затвердження Програми стан рослинного, тваринного світу, території з природоохоронним статусом, територій та об'єктів Смарагдової мережі, водно-болотних угідь міжнародного значення та об'єктів екомережі залишиться незмінним або зазнає змін у бік погіршення внаслідок впливу тривалих активних бойових дій на території області та, як наслідок, знищення лісових ресурсів, флори та фауни, белігеративної трансформації оселищ, цілковита їх втрата внаслідок вирубування, вигорання, переміщення військової техніки, дислокації військових підрозділів, нищення чи блокування екологічних коридорів тощо. Допоки триває війна і йдуть активні бойові дії, немає змоги навіть оцінити наслідки завданої шкоди, не те щоб відновлювати втрачене. А без докладної фахової оцінки стану постраждалих екосистем їх не вдасться відновити до попереднього стану.

2.8 Аналіз захворюваності населення

Облік захворювань населення припинено через втрату чинності первинної облікової документації згідно з наказом Міністерства охорони здоров'я України від 26.01.2018 №157 «Про внесення змін до деяких наказів Міністерства охорони здоров'я України». Збір даних та звітування щодо захворюваності населення згідно з Формою звітності №12 «Звіт про захворювання, зареєстровані у хворих, які проживають у районі обслуговування лікувально-профілактичного закладу» припинено згідно з наказом Міністерства охорони здоров'я України від 04.10.2018 №1802 «Про затвердження змін до наказу Міністерства охорони здоров'я України від 10 липня 2007 року №378».

Враховуючи зазначене, в даному розділі для аналізу використано наявні дані щодо онкозахворюваності за 2020 рік по території Донецької області.

До 24.02.2022 Донецька область мала найбільшу щільністю населення в Україні та один з найвищих рівнів урбанізації.

Станом на 01 січня 2022 року (за статистичними даними) в області проживало 4046,5 тис. осіб (10,13 % від загальної кількості населення України). Станом на 01 січня 2022 року міське населення області складало 3677,5 тис. осіб, або 90,9%, сільське – 369,0 тис. осіб, або 9,1% (в середньому по Україні: міське населення – 69,4%, сільське – 30,6%).

Серед хвороб, які можуть мати відношення до забруднення довкілля, слід виділити хвороби органів дихання, захворювання на хронічний бронхіт та астму, а також інфекційні захворювання та новоутворення.

Так, протягом 2020 року по території області взято на облік хворих з вперше встановленим діагнозом злоякісного новоутворення: 4295 осіб, а показник онкозахворюваності за 2020 склав: 228,0 на 100 тис. населення.

В структурі онкологічної захворюваності області найбільшу питому вагу мають:

Злоякісні утворення молочної залози – 12,0%.

Злоякісні новоутворення шкіри – 10,1%.

Злоякісні новоутворення трахеї, бронхів, легенів – 9,8%.

На підставі наведених даних щодо рівня розвитку злоякісних новоутворень трахеї, бронхів, легенів та даних щодо розподілу померлих за основними причинами смерті на території Донецької області (**таблиця 10**) можна зробити висновок, що рівень захворюваності та смертності населення області від хвороб, які можуть мати відношення до забруднення довкілля, є достатньо високим.

Таблиця 10 - Розподіл померлих за основними причинами смерті в Донецькій області, осіб

Кількість померлих	Роки			
	2018	2019	2020	2021
Усього померлих, у тому числі:	40174	41087	37131	45754
- інфекційні та паразитарні хвороби	639	541	479	395
- новоутворення	4708	5128	4812	4511
- хвороби системи кровообігу	23097	24785	24335	27118
- хвороби органів дихання	712	715	1206	2308
- хвороби органів травлення	1778	1714	1667	1729
- зовнішні причини смерті	1745	1633	1561	1632

Потрапляння забруднюючих речовин в організм людини до органів дихання та травлення викликає ризик розвитку їх хвороби. До складу пилу можуть входити особливо небезпечні частинки, такі як свинець, кадмій, ртуть, діоксини. На населення, що мешкає поблизу промислових підприємств, можуть мати вплив сполуки речовин, що утворюються в результаті технологічних процесів.

Крім того, однією з найбільш актуальних і невирішених проблем сьогодення є оцінка забруднення повітря твердими частками пилу (PM₁₀ та PM_{2.5}), які можуть знаходитися в атмосферному повітрі протягом багатьох днів, тижнів та переноситися на великі відстані, перетинаючи кордони держав. Епідеміологічні дослідження, проведені в багатьох країнах світу доводять, що при збільшенні концентрації PM₁₀ в атмосферному повітрі на 10 мкг/м³ смертність від серцево-судинних захворювань зростає від 0,6 до 0,76 % в порівнянні зі смертністю від усіх захворювань та на 0,58 % від респіраторних захворювань. Відзначається й збільшення на 1,28 % кількості госпіталізованих з серцево-судинними захворюваннями при підвищенні концентрації PM_{2.5} на 10 мкг/м³. При цьому у деяких дослідженнях показано вплив забруднення повітря на збільшення ризику смертності від цукрового діабету, визначено, що при збільшенні PM_{2.5} на 10 мкг/м³ ризик виникнення діабету 2 типу збільшувався на 8-10 %. При хронічному впливі PM₁₀ та PM_{2.5} збільшується й кількість хворих на бронхіт дітей та осіб до 25 років.

Крім того, найнебезпечнішими для здоров'я людини на сьогоднішній день, є вибухи від боєприпасів. Під час та після вибуху відбуваються хімічні реакції та наднормативні викиди забруднюючих речовин в атмосферне

повітря, а те, що не встигає розірватися, залишається у вирвах сіркою чи радіоактивними елементами.

Сірка входить до складу практично всіх вибухонебезпечних предметів. Цей елемент назавжди залишається в повітрі, а люди, вдихаючи його, забивають альвеоли своїх легень, збільшуючи ймовірність онкологічних захворювань.

Затяжні наслідки, які відчуває населення в зоні бойових дій, включають захворювання легень та різні види онкологічних захворювань через вдихання важких металів та канцерогенів, що містяться у вибухових речовинах, а також в уламках обстріляних будівель. Азбест, дуже токсична речовина, яка лише нещодавно була заборонена в Україні, є головною проблемою, коли йдеться про здоров'я людей.

Азбест, який все ще присутній у структурах будівель, що руйнуються внаслідок бомбардувань, може викликати ряд захворювань, починаючи від ускладненого дихання і закінчуючи раком легень, шлунка, репродуктивних та інших органів.

Крім того, військові дії становлять загрозу для здоров'я населення ще й у довготривалій перспективі — через забруднення довкілля, тому що відбуваються в одному з найбільш індустріалізованих та урбанізованих регіонів, що призводить до значного посилення взаємопов'язаних техногенних та екологічних загроз населенню, зокрема через порушення технологічного режиму численних небезпечних об'єктів. Від стану атмосферного повітря, води, ґрунтів тощо залежить здоров'я людини, якість, а подекуди і тривалість її життя.

У разі, якщо **проект Програми не буде затверджено**, всі передбачені заходи не будуть комплексними, інтегрованими та ефективними, адже інерційний характер розвитку ситуації в економіці та соціальному житті громади сприятиме накопиченню екологічних проблем, серед яких значна амортизація комунального обладнання та незадовільний стан інфраструктури, що можуть нести загрози техногенного характеру. Більш того, може виникнути кумулятивний ефект з проблем внаслідок тривалих активних військових дій на території області, що ускладнить існуючу екологічну ситуацію. Особливу загрозу становитиме проблема накопичення та утилізації твердих побутових та промислових відходів, підвищиться ризик використання небезпечних технологій утилізації ТПВ, викиди від яких можуть погіршити якість атмосферного повітря, поверхневих та підземних вод, ґрунтів, а це, в свою чергу, може підвищити ризик виникнення новоутворень і хвороб органів дихання в населення, призвести до зниження біорізноманіття тощо.

3. Характеристика стану довкілля та умов життєдіяльності і здоров'я людей на територіях, які можуть зазнати впливу

Програма визначає пріоритетні напрями економічного і соціального розвитку, враховує екологічні завдання регіонального рівня в інтересах ефективного, стабільного соціально-економічного розвитку регіону та

підвищення якості життя населення, наскільки це є можливим в умовах ведення активних бойвих дій на території області

Вплив на навколишнє природне середовище, у тому числі на здоров'я населення, при впровадженні заходів може мати тільки позитивні наслідки, без врахування негативного впливу бойових дій. Ймовірні наслідки для довкілля від реалізації Програми зведені в таблиці.

Таблиця 11 - Ймовірні наслідки для довкілля від реалізації Програми

Ймовірні наслідки	Негативний вплив			Пом'якшенн я існуючої ситуації
	Так	Ймовірн о	ні	
Повітря				
1. Збільшення викидів забруднюючих речовин від стаціонарних джерел			●	+
2. Погіршення якості атмосферного повітря			●	
3. Зміни повітряних потоків, вологості, температури або ж будь-які локальні чи регіональні зміни клімату			●	
Водні ресурси				
4. Збільшення обсягів скидів у поверхневі води			●	+
5. Збільшення навантаження на каналізаційні системи та погіршення якості очистки стічних вод			●	+
6. Порушення гідрологічного та гідрохімічного режиму малих річок регіону			●	
7. Зміни обсягів підземних вод (шляхом відбору чи скидів або ж шляхом порушення водоносних горизонтів)			●	
8. Забруднення підземних водоносних горизонтів			●	
Відходи				
9. Збільшення кількості утворюваних твердих побутових відходів			●	
10. Збільшення кількості утворюваних чи накопичених промислових відходів IV класу небезпеки			●	
11. Збільшення кількості відходів I-III класу небезпеки			●	
12. Спорудження еколого-небезпечних об'єктів поводження з відходами			●	
Земельні ресурси				
13. Порушення, переміщення, ущільнення ґрунтового шару			●	
14. Будь-яке посилення вітрової або водної ерозії ґрунтів			●	

Ймовірні наслідки	Негативний вплив			Пом'якшення існуючої ситуації
	Так	Ймовірно	ні	
15. Суттєві зміни в структурі земельного фонду, чинній або планованій практиці використання земель			•	
16. Виникнення конфліктів між ухваленими цілями стратегії та цілями місцевих громад			•	
Біорізноманіття та рекреаційні зони				
17. Негативний вплив на об'єкти природно-заповідного фонду (зменшення площ, небезпечна діяльність на їх території тощо)			•	
18. Зміни у кількості видів рослин або тварин, їхній чисельності або територіальному представництві			•	
19. Порушення або деградацію середовищ існування диких видів тварин			•	
Рекреаційні зони та культурна спадщина				
20. Будь-який вплив на кількість і якість наявних рекреаційних можливостей			•	
21. Будь-який вплив на наявні об'єкти історико-культурної спадщини			•	
22. Інші негативні впливи на естетичні показники об'єктів довкілля			•	
Населення та інфраструктура				
23. Появу будь-яких реальних або потенційних загроз для здоров'я людей			•	
Екологічне управління та моніторинг				
24. Погіршення екологічного моніторингу			•	
Інше				
25. Підвищення рівня використання будь-якого виду природних ресурсів			•	
26. Суттєве порушення якості природного середовища			•	

На основі оцінок, представлених в таблиці 11, можна зробити такі висновки щодо ймовірних наслідків для довкілля від реалізації Програми:

атмосферне повітря – негативні наслідки відсутні. Пом'якшення існуючої ситуації буде досягнуто за рахунок зниження викидів в атмосферне повітря після заходів з термомодернізації будівель та споруд на території Донецької області, реконструкції очисних споруд;

водні ресурси – позитивний вплив, а саме: відновлення надійної роботи системи централізованого водовідведення та водоочищення і, як наслідок, зниження забруднення водних об'єктів на території Донецької області неочищеними стічними водами;

відходи – програма передбачає виконання заходів, реалізація яких призведе до більш раціонального поводження з відходами;

земельні ресурси – негативні наслідки відсутні, внаслідок реалізації Програми не передбачається змін у топографії або в характеристиках рельєфу, поява таких загроз, як землетруси, зсуви, селеві потоки, провали землі та інші подібні загрози;

біорізноманіття – негативні наслідки відсутні;

території та об'єкти Смарагдової мережі - наслідки відсутні;

об'єкти природно-заповідного фонду та екомережі - наслідки відсутні;

водно-болотні угіддя загальнодержавного значення - наслідки відсутні;

клімат - негативні наслідки відсутні;

населення та інфраструктура – наслідки позитивні: поліпшення санітарно-епідеміологічної та санітарно-епізоотичної ситуації на території області; негативний вплив на стан здоров'я чи захворюваність населення не очікується.

Але, також слід зазначити, що від початку повномасштабного вторгнення війська РФ зруйнували вже значну кількість та продовжують нищити інфраструктуру та життя людей на території області. Крім того, військові дії становлять загрозу для здоров'я населення ще й у довготривалій перспективі — через забруднення довкілля, тому що відбуваються в одному з найбільш індустріалізованих та урбанізованих регіонів, що призводить до значного посилення взаємопов'язаних техногенних та екологічних загроз населенню, зокрема через порушення технологічного режиму численних небезпечних об'єктів. Від стану атмосферного повітря, води, ґрунтів тощо залежить здоров'я людини, якість, а подекуди і тривалість її життя.

При впровадженні заходів Програми, у порівнянні із існуючим станом (без урахування наслідків бойових дій), очікується позитивний вплив на здоров'я населення та компоненти довкілля.

4. Екологічні проблеми, у тому числі ризики впливу на здоров'я населення, які стосуються документа державного планування, зокрема щодо територій з природоохоронним статусом.

Враховуючи активні бойві дії на території області, основні екологічні проблеми Донецької області, що наведені в таблиці 12, розподілено на дві категорії – ті, які були актуальні станом на 24.02.2022 та, ті що спричинені бойовими діями та додалися після 24.02.2022, відповідно.

Таблиця 12 - Основні екологічні проблеми Донецької області

№ з/п	Екологічні проблеми (до 24.02.2022)
1	Екологічні наслідки діяльності промислових підприємств (зокрема, забруднення атмосферного повітря викидами промислових підприємств; накопичення великої кількості промислових відходів (у тому числі проблеми утилізації відходів добувної, металургійної, енергетичної та інших галузей промисловості); скидання шахтних і кар'єрних вод у водні об'єкти; активізація деформацій земної поверхні, утворення

№ з/п	Екологічні проблеми (до 24.02.2022)
	провалів; зсуви зон активного газовиділення, неконтрольоване метановиділення; підтоплення територій; негативний вплив породних відвалів; знищенням ґрунтового та рослинного покриву на територіях, значно більших, ніж земельні відводи підприємств)
2	Забруднення водних об'єктів скидами забруднюючих речовин із зворотними водами промислових і сільськогосподарських підприємств, підприємств житлово-комунального господарства, поверхневого стоку населених пунктів, незадовільний стан очисних споруд, забруднення підземних водоносних горизонтів
3	Істотне забруднення атмосферного повітря викидами автотранспорту
4	Затоплення шахт
5	Порушення гідрологічного та гідрохімічного режиму малих річок регіону Замулення та засмічення водних об'єктів
6	Зменшення популяції тварин і рослин, занесених до Червоної книги України та регіональних переліків рідкісних видів
7	Надмірне використання природних ресурсів
8	Неефективне управління у сфері поводження з твердими побутовими відходами, зокрема: наявність стихійних сміттєзвалищ побутових відходів; недостатня кількість сучасної інфраструктури поводження з побутовими та промисловими відходами; неефективна системи роздільного збору сміття
9	Низький рівень екологічної обізнаності, недостатня активність та самоорганізація суспільства з питань охорони довкілля Недостатня охопленість територій та компонентів довкілля системою екологічного моніторингу
10	Недостатнє використання сучасних технологій для зменшення впливів на довкілля на промислових підприємствах
11	Неконтрольований вплив негативних екологічних тенденцій, що відбуваються на тимчасово окупованих територіях
12	Висока концентрація екологічно небезпечних виробництв у структурі промисловості
№ з/п	Екологічні проблеми (після 24.02.2022)
1	Значне збільшення концентрацій забруднюючих речовин в атмосферному повітрі міст області в період ведення активних бойових дій внаслідок потраплянням до атмосферного повітря значної кількості продуктів згорання боєприпасів, результатів руйнування цивільної та військової техніки, об'єктів інфраструктури
2	Руйнування очисних споруд, дестабілізація роботи обслуговуючих організацій, що займаються водопостачанням та очищення стічних вод
3	Загроза потрапляння стічних вод без очищення до водних об'єктів
4	Пошкодження гідротехнічних споруд
5	Ймовірне зростання концентрацій біогенних та органічних сполук у водних об'єктах
6	Утворення великої кількості відходів від руйнування об'єктів цивільної та промислової інфраструктури
7	Знищення верхнього родючого шару ґрунту, значні зміни ландшафту
8	Забруднення земельних ресурсів важкими металами, концентрації яких у місцях бойових дій можуть перевищувати фонові значення у декілька разів
9	Деградація рослинного покриву, посилення вітрової та водної ерозії
10	Зниження водопроникності ґрунтів, порушення біохімічних та мікробіологічних процесів
11	Знищення лісових ресурсів, флори та фауни

№ з/п	Екологічні проблеми (після 24.02.2022)
12	Белігеративна трансформація оселищ, цілковита їх втрата внаслідок вирубування, вигорання
13	Нищення та блокування екологічних коридорів тощо

При гіпотетичному «нульовому» сценарії, якщо документ державного планування не буде затверджений, подальший стабільний розвиток території Донецької області є проблематичним, особливо в умовах тривалих активних бойових дій на території області. Це може призвести до погіршення екологічної ситуації та загострення проблем, виникнення яких обумовлено бойовими діями, і як наслідок, може відобразитися на умовах життя та здоров'ї населення області в бік погіршення.

5. Зобов'язання у сфері охорони довкілля, у тому числі пов'язані із запобіганням негативного впливу на здоров'я населення, встановлені на міжнародному, державному та інших рівнях, що стосуються Програми, а також шляхи врахування таких зобов'язань під час підготовки документу державного планування.

З метою охорони і оздоровлення навколишнього природного середовища та забезпечення збалансованого екологічного розвитку території Донецької області у Програмі запропоновано ряд заходів, які повинні реалізовуватися відповідно до Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища» і кореспондуватися із стратегічними цілями з охорони довкілля та охорони здоров'я населення, визначеними Законом України «Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року» від 28 лютого 2019 року, Національним планом управління відходами до 2030 року, затвердженим розпорядженням Кабінету Міністрів України від 20 лютого 2019 року №117-р, Паризькою угодою, ратифікованою Законом України від 14 липня 2016 року №1469, Директивою 2000/60/ЄС Європейського Парламенту і Ради «Про встановлення рамок діяльності Співтовариства в галузі водної політики» від 23 жовтня 2000 року (із змінами), Конвенцією про охорону дикої флори та фауни і природних середовищ існування в Європі, Водним Кодексом України, Законом України «Про охорону навколишнього природного середовища».

Відповідно до нормативно-правової бази України проєкт Програми відповідає ряду зобов'язань:

- пріоритетність вимог екологічної безпеки, обов'язковість додержання екологічних стандартів, нормативів та лімітів використання природних ресурсів;
- виконання заходів, що гарантують екологічну безпеку середовища для життя і здоров'я людей, а також запобіжний характер заходів щодо охорони довкілля;
- проєктне спрямування на збереження просторової та видової різноманітності і цілісності природних об'єктів і комплексів;

- використання отриманих висновків моніторингу та комплексу охоронних заходів для виконання можливостей факторів позитивного впливу на охорону довкілля;

- формування динамічного урівноваженого стану довкілля, що забезпечуватиме екологічне, санітарно-безпечне середовище для життєдіяльності населення.

Враховуючи результати аналізу можна зробити висновок, що проєкт Програми, відповідає цілям екологічної політики, встановленим на національному рівні, враховує їх та пропонує комплекс заходів, які спрямовані на їх виконання.

Стосовно дотримання міжнародних зобов'язань у інших напрямках співробітництва, наприклад, таких як зміна клімату, охорона озонового шару та ін., слід зазначити, що вони не мають прямого відношення до головних цілей та завдань проєкту документу державного планування, що є документом регіонального рівня.

6. Опис наслідків для довкілля, у тому числі для здоров'я населення, у тому числі вторинних, кумулятивних, синергічних, коротко-, середньо- та довгострокових (1, 3-5 та 10-15 років відповідно, а за необхідності - 50-100 років), постійних і тимчасових, позитивних і негативних наслідків в результаті затвердження проєкту Програми

Наслідки для довкілля, у тому числі для здоров'я населення – це будь-які ймовірні наслідки реалізації завдань Програми для біорізноманіття, ґрунту, клімату, повітря, води, ландшафту (включаючи техногенного), природних територій та об'єктів, безпеки життєдіяльності населення та його здоров'я, матеріальних активів, об'єктів культурної спадщини та взаємодія цих факторів.

Під кумулятивним впливом розуміється сукупність впливів від реалізації планованої діяльності та інших, що існують або плануються в найближчому майбутньому видів антропогенної діяльності, які можуть призвести до значних негативних або позитивних впливів на навколишнє середовище або соціально-економічні умови. Кумулятивний вплив не передбачений.

В процесі стратегічної екологічної оцінки був здійснений аналіз впливу реалізації рішень проєкту Програми як на окремі компоненти навколишнього природного середовища, так і сукупний вплив на природні процеси та комплекси. Значного негативного впливу під час здійснення планованої діяльності на довкілля та здоров'я населення не передбачається.

Можна зробити такі висновки щодо ймовірного впливу документу державного планування на довкілля:

Вплив на атмосферне повітря. Негативні наслідки відсутні. Пом'якшення існуючої ситуації буде досягнуто за рахунок зниження викидів в атмосферне повітря під час впровадження заходів з термомодернізації будівель та споруд, реконструкції очисних споруд на території Донецької області.

Вплив на водні ресурси. Позитивний вплив, а саме: відновлення надійної роботи системи централізованого водовідведення та водоочищення і, як наслідок, зниження забруднення водних об'єктів на території Донецької області неочищеними стічними водами.

Відходи. Програма передбачає виконання заходів, реалізація яких призведе до більш раціонального та безпечного поводження з відходами.

Вплив на земельні ресурси. Внаслідок реалізації Програми не передбачається змін у топографії або в характеристиках рельєфу, поява таких загроз, як землетруси, зсуви, селеві потоки, провали землі та інші подібні загрози.

Вплив на біорізноманіття та рекреаційні зони. В Програмі не передбачається реалізація завдань, які можуть призвести до негативного впливу на біорізноманіття.

Вплив на територію та об'єкти Смарагдової мережі - наслідки відсутні.

Вплив на об'єкти природно-заповідного фонду та екомережі - наслідки відсутні.

Вплив на водно-болотні угіддя загальнодержавного значення - наслідки відсутні.

Вплив на клімат - пом'якшення існуючої ситуації за рахунок зниження викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря.

Вплив на населення та інфраструктуру – наслідки позитивні: поліпшення санітарно-епідеміологічної та санітарно-епізоотичної ситуації на території області внаслідок виконання заходів Програми; негативний вплив на стан здоров'я чи захворюваність населення не очікується.

Вплив на культурну спадщину. Реалізація Програми не призведе до негативного впливу на наявні об'єкти історико-культурної спадщини.

Екологічне управління, моніторинг. Програма не передбачає послаблення правових і економічних механізмів контролю в галузі екологічної безпеки.

Кумулятивний вплив. Ймовірність того, що реалізація Програми призведе до таких можливих впливів на довкілля або здоров'я людей, які самі по собі будуть незначними, але у сукупності матимуть значний сумарний (кумулятивний) вплив на довкілля, є незначною.

Синергічний вплив. Сумарний ефект, який полягає у тому, що при взаємодії 2-х або більше факторів їх дія суттєво переважає дію кожного окремо компоненту - відсутні.

Коротко-, середньо- та довгострокові (1, 3-5 та 10-15 років відповідно, а за необхідності - 50-100 років) наслідки – негативні наслідки коротко-, середньо- та довгострокові від реалізації Програми - відсутні.

Постійні і тимчасові, позитивні і негативних наслідки - негативні наслідки постійного і тимчасового характеру від реалізації заходів Програми - відсутні. Позитивні наслідки зазначені вище окремо для компонентів навколишнього, соціального та культурного середовища області.

Транскордонний вплив. Транскордонний вплив під час реалізації положень Програми відсутній.

Таким чином, реалізація Програми не має супроводжуватися появою нових негативних наслідків для довкілля. Разом з тим, реалізація багатьох оперативних завдань Програми має призвести до покращення екологічної ситуації, наскільки це можливо в умовах тривалих активних бойвих дій в регіоні.

Затвердження Програми, зважаючи на комплексність рішень, що обумовлюється необхідністю збалансованого розвитку екологічної складової, а також наукові дослідження у цій галузі у короткостроковий період (1-3 роки) буде мати незначний вплив на стан довкілля, який буде обумовлений впливом існуючих незмінних факторів.

Реалізація положень Програми буде мати позитивний вплив на рівень здоров'я населення, тобто сприятиме зниженню рівня захворюваності населення, що є важливим індикатором регіонального розвитку на середньостроковий та довгостроковий період. У разі продовження розпочатої роботи вплив не буде відрізнятися від короткострокового.

У порівнянні з нульовою альтернативою вплив на довкілля оцінюється як незначний, оскільки як зазначалося вище буде обумовлений впливом існуючих незмінних факторів.

Враховуючи зазначене, реалізація Програми не має супроводжуватися появою нових негативних наслідків для довкілля. Разом з тим, реалізація багатьох оперативних завдань Програми має призвести до покращення екологічної ситуації в регіоні.

Також, слід зазначити, що відкрита агресія РФ проти України, що переросла у широкомасштабні бойві дії, в тому числі, на території Донецької області, призвела до масштабних руйнувань міст та районів області, знищення критичної інфраструктури у багатьох громадах, значної кількості вимушених переселенців та суттєвих зсувів у демографічній ситуації.

Наразі оцінка зруйнованих цивільних, промислових та інфраструктурних об'єктів не можлива, оскільки на сьогодні немає доступу до окремих територій. Також кількість зруйнованих об'єктів постійно зростає, оскільки РФ продовжує завдавати ракетних ударів та здійснювати артилерійські обстріли по містах та районах області.

Тому після закінчення бойових дій для громад області актуальним буде питання швидкого відновлення через відбудову зруйнованого та подальший розвиток у нових умовах.

В даному випадку, мова йде про необхідність певного синхронізованого планування відновлення та розвитку територіальних громад в межах регіону.

Враховуючи зазначене, після завершення бойвих дій до заходів Програми, у разі необхідності, можуть бути внесені зміни, з урахуванням першочерговості заходів з відновлення регіону.

7. Заходи, що передбачається вжити для запобігання, зменшення та пом'якшення негативних наслідків, зумовлених реалізацією документа державного планування

Реалізація проєкту Програми потребує виконання великої кількості заходів, виконання яких є невід'ємною складовою при створенні сприятливого в екологічному відношенні життєвого середовища на території регіону, з огляду на тривалість активних бойових дій.

Серед головних заходів, що мають безпосередній вплив на навколишнє середовище проєкту Програми, можна виділити:

- 1) реконструкція гідротехнічних споруд;
- 2) будівництво, реконструкція та капітальний ремонт водопровідних мереж з метою оптимізації систем водопостачання та водовідведення міст та районів Донецької області;
- 3) відновлення, будівництво, реконструкція очисних споруд з метою уникнення забруднення водних об'єктів неочищеними стічними водами;
- 4) рекультивація земель;
- 5) будівництво та рекультивація полігонів твержих побутових відходів, будівництво сміттєперевантажувальних та сміттєсортувальних станцій;
- 6) створення зелених насаджень;
- 7) впровадження заходів з термомодернізації та енергозбереження будівель та споруд.

Виконання заходів, передбачених Програмою, матиме позитивний вплив на стан водних ресурсів, поліпшення загального екологічного та естетичного стану території Донецької області в умовах тривалих активних бойових дій на території області.

У разі виникнення будь-яких не передбачених негативних впливів, Замовник зобов'язується також виконати заходи, для запобігання, зменшення та пом'якшення негативних наслідків, зумовлених реалізацією документа державного планування.

Крім того, як вже було зазначено вище, після завершення бойових дій до заходів Програми, у разі необхідності, можуть бути внесені зміни, з урахуванням першочерговості заходів з відновлення регіону.

8. Обґрунтування вибору виправданих альтернатив, що розглядалися, опис способу, в який здійснювалася стратегічна екологічна оцінка, у тому числі будь-які ускладнення (недостатність інформації та технічних засобів під час здійснення такої оцінки).

Під час підготовки звіту про стратегічну екологічну оцінку визначено доцільність і прийнятність планованої діяльності і обґрунтування економічних, технічних, організаційних, державно-правових та інших заходів щодо забезпечення безпеки довкілля, а також оцінено вплив на навколишнє середовище, прогноз впливу на навколишнє середовище, виходячи із

особливостей планованої діяльності з урахуванням природних, соціальних та техногенних умов.

Під час здійснення стратегічної екологічної оцінки Програми були розглянуті два сценарії розвитку, а саме:

- **оптимістичний**, який демонструє позитивну динаміку, яка можлива за умови успішної реалізації Програми;

- **гіпотетичний «нульової»**, за яким не розробляється і не затверджується Програма, за яким більшість зовнішніх загроз і багато внутрішніх проблем з високою ймовірністю погіршать існуючу екологічну ситуацію.

Розгляд інших альтернативних варіантів не є можливим, так як Програма є обов'язковим програмним документом, який розробляється на коротко-, середньострокову перспективу та визначає сукупність взаємоузгоджених завдань і заходів, що будуть реалізуватися місцевими органами виконавчої влади, територіальними органами міністерств та інших центральних органів виконавчої влади, органами місцевого самоврядування, підприємствами, установами та організаціями, щодо вирішення нагальних проблем та досягнення стратегічних цілей розвитку регіону в 2023 році.

Програма базується на принципі сталого економічного та соціального розвитку, раціонального використання ресурсного потенціалу та екологічної безпеки регіону, на скільки це можливо в умовах ведення активних бойвих дій на території області.

Напрями розвитку включають природоохоронну складову й спрямовані на забезпечення цілей забезпечення високого рівня охорони і зменшення впливів на довкілля.

За результатами аналізу визначено, що в рамках гіпотетичного сценарію подальший сталий розвиток Донецької області є дещо ускладненим, і цей сценарій призводить до погіршення екологічної ситуації в межах регіону в умовах тривалих бойвих дій та, як наслідок, руйнування критичної інфраструктури, продовження подальшого неефективного використання екологічних ресурсів.

Результати проведення цільового аналізу планованих завдань щодо їх відповідності цілям охорони довкілля, визначених на регіональному рівні, виявили необхідність прийняття Програми.

В інтересах ефективного та сталого розвитку області та підвищення якості життя населення найсприятливішим варіантом буде затвердження запропонованої Програми.

Крім того, як вже було зазначено вище, після завершення бойвих дій до заходів Програми, у разі необхідності, можуть бути внесені зміни, з урахуванням першочерговості заходів з відновлення регіону.

При підготовці звіту про стратегічну екологічну оцінку труднощі не були виявлені.

9. Заходи, передбачені для здійснення моніторингу наслідків виконання Програми для довкілля, у тому числі для здоров'я населення.

На підставі проведеного аналізу зроблено висновок, що Програма відповідає державним та регіональним стратегічним документам, реалізація заходів Програми не справить значного негативного впливу на стан довкілля та здоров'я населення.

Не зважаючи на зазначене рекомендується здійснення наступних контрольних заходів.

Результати моніторингу мають бути доступними для органів влади та громадськості. Згідно розділу 5 статті 17 Закону України «Про стратегічну екологічну оцінку» замовник здійснює моніторинг наслідків виконання документу державного планування для довкілля.

Замовник у межах своєї компетенції здійснює моніторинг наслідків виконання документа (Програма) для довкілля, у тому числі для здоров'я населення, один раз на рік оприлюднює його результати на своєму офіційному веб-сайті у мережі Інтернет та у разі виявлення непередбачених звітом про СЕО негативних наслідків для довкілля, у тому числі для здоров'я населення, вживає заходів щодо їх усунення.

Здійснення моніторингу покладається на Донецьку обласну державну адміністрацію, обласну військову адміністрацію, яка має здійснювати загальну координацію, методичне та інформаційне забезпечення процесу моніторингу, а також підготовку узагальненого звіту про результати моніторингу Програми. Результати моніторингу є публічними.

Моніторинг базується на розгляді обмеженої кількості відібраних показників (індикаторів) за кожним зі стратегічних напрямів і аналізі досягнення запланованих результатів. Для моніторингу наслідків реалізації Програми для довкілля застосовуються екологічні індикатори, особливо ті, для яких є моніторингові дані.

Але, відповідно до положень Закону України від 03 березня 2022 року № 2115-ХІ «Про захист інтересів суб'єктів подання звітності та інших документів у період дії воєнного стану або стану війни» у період дії воєнного стану або стану війни, а також протягом трьох місяців після його завершення, органи державної статистики призупиняють оприлюднення статистичної інформації, за деяким винятком.

Крім того, аналіз ситуації в зоні конфлікту на території області ускладнено через обмежений набір джерел інформації. Сьогодні на частині територій області не проводиться екологічний моніторинг, відсутня достовірна інформація про характер пошкоджень підприємств, ускладнена робота Державної екологічної інспекції в Донецькій області через відсутність доступу до частини території для проведення повноцінного обстеження.

Враховуючи зазначене, пропонується здійснення моніторингу виконання Програми за даними щодо:

- 1) Середньорічних концентрацій забруднюючих речовин по містах області, де Донецьким регіональним центром з гідрометеорології

здійснюється дослідження стану атмосферного повітря для основних забруднювачів у порівнянні до затверджених рівнів ГДК у атмосферному повітрі населених місць.

2) Державного моніторингу поверхневих вод в Донецькій області на відповідність затвердженим ГДК в поверхневих водах на території області для головних забруднювачів поверхневих вод, що здійснюється Сіверсько-Донецьке басейнове управління водних ресурсів.

Або, у разі відсутності даних щодо зазначених показників, внаслідок ведення тривалих бойових дій на території області, пропонується, як альтернативний варіант, використати статистичні дані щодо стану атмосферного повітря та водних ресурсів на території області.

Таблиця 13 - Екологічні індикатори для моніторингу виконання Програми

№ з/п	Індикатор	Періодичність
1	Атмосферне повітря Базовий показник – рівні ГДК, затверджені відповідно чинного законодавства.	Один раз на рік
2	Поверхневі води Базовий показник – рівні ГДК, затверджені відповідно чинного законодавства.	Один раз на рік

10. Опис ймовірних транскордонних наслідків для довкілля, у тому числі для здоров'я населення (за наявності)

На теперішній час Донецька область знаходиться в зоні проведення активних бойових дій, а частина її території (включаючи територію, по якій проходять кордони з сусідньою країною) тимчасово не підконтрольна українській владі. Процеси, які відбуваються на цій території, на даний момент є неконтрольованими та мають наслідки, які важко оцінити.

11. Резюме нетехнічного характеру інформації, передбаченої пунктами 1-10 цієї частини, розраховане на широку аудиторію

Програма визначає сукупність взаємоузгоджених завдань і заходів, що будуть реалізуватися місцевими органами виконавчої влади, територіальними органами міністерств та інших центральних органів виконавчої влади, органами місцевого самоврядування, підприємствами, установами та організаціями щодо вирішення нагальних проблем та досягнення стратегічних цілей розвитку регіону у 2023 році.

З метою забезпечення цілісності системи планування регіонального розвитку проєкт Програми враховує положення програмних документів, які діють на державному та регіональному рівнях та екосистемний підхід та удосконалення системи інтегрованого екологічного управління та врахування

екологічної складової під час розроблення та затвердження документів державного планування.

Реалізація Програми не має супроводжуватися появою нових негативних наслідків для довкілля. Разом з тим, реалізація багатьох оперативних завдань Програми має призвести до покращення екологічної ситуації в регіоні.

Затвердження Програми, зважаючи на комплексність рішень, що обумовлюється необхідністю збалансованого розвитку екологічної складової, а також наукові дослідження у цій галузі у короткостроковий період (1-3 роки) буде мати незначний вплив на стан довкілля, який буде обумовлений впливом існуючих незмінних факторів.

Реалізація положень Програми буде мати позитивний вплив на рівень здоров'я населення, тобто сприятиме зниженню рівня захворюваності населення, що є важливим індикатором регіонального розвитку на середньостроковий та довгостроковий період. У разі продовження розпочатої роботи вплив не буде відрізнятися від короткострокового.

У порівнянні з нульовою альтернативою вплив на довкілля оцінюється як незначний, оскільки як зазначалося вище буде обумовлений впливом існуючих незмінних факторів, без урахування факторів впливу внаслідок здійснення активних бойових дій на території області.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Закон України «Про стратегічну екологічну оцінку» від 20 березня 2018 року № 2354-VIII – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2354-19>.
2. Закон України «Про охорону атмосферного повітря» 16 жовтня 1992 року № 2707-XII – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2707-12>.
3. Закон України «Про оцінку впливу на довкілля» від 23 травня 2017 року № 2059-VIII – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2059-19>.
4. Про затвердження Методичних рекомендацій із здійснення стратегічної екологічної оцінки документів державного планування: наказ Міністерства екології та природних ресурсів України від 10.08.2018 № 296 (із змінами). – Режим доступу: https://menr.gov.ua/files/docs/nakazy/2018/nakaz_296.pdf, http://www.minregion.gov.ua/wp-content/uploads/2019/04/MR-provedennya-SEO_iz-zminami.pdf.
5. Практичний посібник для посадових осіб органів державної влади та органів місцевого самоврядування «Методичні рекомендації для проведення стратегічної екологічної оцінки документів державного планування». – Асоціація міст України (АМУ), проект міжнародної технічної допомоги «Партнерство для розвитку міст» (проект ПРОМІС). – Київ, 2019.
6. Статистична інформація. Навколишнє середовище. – Режим доступу: <http://donetskstat.gov.ua/statinform1/environment.php>.
7. Регіональна доповідь про стан навколишнього природного середовища в Донецькій області у 2021 році. Режим доступу – <https://mepr.gov.ua/files/docs/EkoMonitoring/2022/regional/Регіональна%20доповідь%20Донецька%20ОДА%202021.pdf>
8. Екологічний паспорт Донецької області за 2021 рік. Режим доступу – https://mepr.gov.ua/files/docs/eco_passport/2022/Донецька%20обл%20_2021.pdf